БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

№ 11 (2185). | 1951 ч. январь 17, среда | Өртээ 20 көп.

1925 ЧЫЛДА ҮНДЕЗИЛЕТИНГЕН.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтериниң депутаттарынга бир дугаар кандидат кылдыр улустарның улуг башкызы И. В. Сталинны совет кижилер улуг өөрүшкү-биле адап турарлар.

Колхозчу амыдыралдың уставын шыңгыы сагыыр

Ленин—Сталинның партиязы көдээ ажыл-агыйны социалистиг ёзу-биле чаартып тургузарының талазы биле канчаар-даа аажок улуг ажылдарны чоруткан. Ол ажылдарның түңнелинде советтиг көдээлеште колхозчу тургузуг боттанган. Өскүлүүн ажылчы чоннар бүгү совет улустар-биле кады культурлуг болгаш чаагай, байлак амыдыралдың калбак оруунда кирип, коммунизмниң чырык, херелденчек тудугларын тургузуп турарлар. Совет ниитилелдиг күүлүг күжү колхозтар болу берген. Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын чоаадып турган комиссияның хуралынга өш Сталинның чугаалааны болза: „Бис силерниң-биле кады хоойлулар бижип турар бис. Ынчаарга, Устав көдээге чаа ниитилелди тургузарының дээди хоойлузу, үндезин хоойлузу болур"—дээн.

Ниитиниң өнчү-хөреңгизинге болгаш коллективтиг күш-ажылынга, өң-на техникага болгаш мурнакчы өртемге үндезилетинген социалистиг мал болгаш чер ажылын хөгжүдериниң талазы-биле тергиин улуг чедиишкиннер чеңдип алдынган. Социалистиг көдээ ажыл-агыйның чыл келген тудум-на өзүп, быжыгып турарын, совет көдээниң шыдалгыр, бай амыдыралының болгаш культуразының өзүп турарын, көдээ биле хоорайның аразында удурланышкак чоруктун чок болуп турарын совет улус бодунуң караа-биле көрүп турар.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставы—коммунистиг партияның политиказын бодунда шиңгээл болдурган. Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставы болза, колхозтарның ниити эргеажыктарын колхозчуларның хуузунда эрге-ажыктары-биле дүүштүүп, ниитиниң ажыл-агыйын хөгжүдериниң, быжыглаарының оруун айтып берип, ооң-биле колхозчу тараачыннарның бай, шыдалгыр, культурлуг чечектелиишкинин хандырып турар.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шыңгыы болгаш чайгылыш чок сагыырынче угланган бүгү хемчеглерни большевик партия болгаш Совет чазак ап чорудуп турар. „Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын колхозтарда үреп турар чоруктарны узуткаар хемчеглер дугайында" ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВКП(б) ТК-ның 1946 чылдың сентябрьде үндүрген доктаалы колхозтарны быжыглаар болгаш Уставты шыңгыы боттандырар талазы-биле улуг рольду ойнаан.

Бистиң областың колхозтарынга күш-хүннерин шын өвес чарыгдаар, колхозтарның ниити черин оорлаар, колхозчу өнчү-хөреңгини төчегләәр, көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-херектерин башкарының демократтыг үндезиннерин хажыдар чоруктар турганын илередип, ындыг Устав хажыдыышкыннарынга шиитпирлиг согуушкунну таварыштырган.

Ам көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын хажыдар чоруктар шуут-ла кезээ-мөңгеде узуткатынган деп бодаар болза шын эвес болур. Уставты сагыырынга партия организацияларының контролю кайда кошкап турар болдур,—ында колхозтарның ниити ажыл-агыйынга каража таваржып турар деп чүвени хөй фактылар кезээде бүзүрелдиг кылдыр көргүзүп турар. Уставты хажыдар чоруктар-биле демиселди кандыг бир үениң кампаниязы кылдыр көөр чорук шын эвес. Уставты шыңгыы сагыырының демиселин үргүлчү чорудары чугула.

Бистиң областың колхозтарында Уставты хажыдар чоруктарның барын 1949—1950 чылдарның хыналдары тодаргай көргүскен. Ол чүл дизе, колхозтуң ниити черин кайы хамаан чок албан организацияларга, азы хуу кижилерге ажыгладыры, артельдиң ниитилештирген малын төчеглеп чарыгдаары, колхозчуларның ажылдап алган күш-хүннерин шын эвес санаары, артельге чаа кирген колхозчуларның ниитилештирер өт хөреңгизин чогуур өйүнде колхозка салбас узамдыктырары, үе-үеде, азы чылда колхозчу бүрүзүнүң минимум күш-хүннерин чедир ажылдавайн турары болгаш колхозтуң иштики демократиязын эргечагыргалаштыр чорудары көдээ ажыл-агый артелиниң Уставының колханыдыышкыннары болуп турган. Ындыг байдалдыг Уставты үреп хажыдар чоруктар чамдык колхозтарда ам даа бар. Эрзин районда „Сталинчы орук" колхозтуң санакчызы Моң, эки ажылдап турар колхозчуларның күш-хүннерин чедир санап бербейн, харын 475 күш-хүнну бодунуң төрелдеринге санап бергени илерээн. Кызыл районда „Теректиг" колхозтуң даргазы Сериң-оол колхозчуларның ниити хуралының шиитпири чокка колхозтуң 3 тонна ажыг сигенин базаарлаан болгаш бир аътты садыпкан үүлү бар. Чаа-Хөл районда „Тиилелге" колхозтуң даргазы турган Тюлюш Балчый артелге чаа кирген колхозчуларның ийи безин, ийи мыйыстыг бода малын хуузунда төчегләән, ол ышкаш байдал ол-ла районнуң „Бедик-Хавак", „Улуг-Даг" МЧАЭ-леринде база бар болуп турар.

Көдээ ажыл-агый артелиниң сталинчы Уставы—колхозтарның организас, ажыл-агыйын моон соңгаар быжыдар болгаш партияның, чазактың колхозтарның мурнунга салган харыысалгалыг сорулгаларын чайгылыш чокка күүседириниң дугайында демиселдиң шылгатынган чепсээ болур.

Колхозтарның хөй-ниити черлерин болгаш эт-хөреңгизин камгалаарын, хууда ажыл-агыйын хөй-ниитиниң ажыл-агыйынга хоралыг кылдыр үрдүндүрер чорук-биле демисежирин, колхозтар баштаар черлериниң демократтыг үндезиннерин сагыырын, колхозчу массаның идепкейин улам ыңай бедидерин, күш-ажылды шын ажыглаарын ак-сеткилдиг удуртуру, ону үрээрлер-биле демисежири колхоз бүрүзүнүң удуртукчузунуң өң чугула сорулгазы болур.

Уставты шыңгыы сагыыры—колхоз бүрүзүнүң бүдүрүлге ажылын чедиишкинниг чорударының болгаш көдээ ажыл-агыйның ээлчеглиг кампанияларын үлегерлиг өртириниң өң чугула үүлү болур.

Көдээ ажыл-агый артелиниң сталинчы Уставы—доктаамал бүдүрүлге бригадазын колхозтарга күш-ажылды шын организастаарының кол хевири кылдыр чарлаан. Хову ажылының бригадазын быжыглаары, күш-ажылдың сагылга-чурумун бедидери—дүжүттү болгаш мал ажылын бүгү хемчег-биле көдүреринге улуг дузалыг. Ынчангаш партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары колхозтарда бүдүрүлгениң доктаамал бригадаларының организастыг ажылынга үргүлчү боттуг практиктиг дузаны бербишаан, оларның ролюн бедидип, күш-ажылдың организастыын быжыглаарынга онза кичээнгейни салыр херек.

Колхозчу амыдыралдың чалым хая дег тендиш дивес быжыг көдээ ажыл-агый артелиниң сталинчы Уставының принциптерин амыдырал кырынга улам-на чырыткыландыр боттандырбышаан, Ленин—Сталинның партиязы—советтиң тараачын чоннарын коммунизмче өдертип бар чоруур.

ВКП(б)-ниң Кызыл хооркомунда болгаш хооркүүскомда

Хоорайның беш дугаар партия конференциязынга болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүнге чедиишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарышты калбартыр дугайында Кызыл хоорайның бүдүрүлгелериниң бүгү ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга болгаш албан-хаакчыттарынга дааранылга комбинадының коллективиниң кыйгырыын ВКП(б)-ниң Кызыл хооркому болгаш хоорай Совединиң күүскому үүлдүг деп көрген.

Ол эгелээшкинни деткиир дугайында үлетпүр бүдүрүлгелерниң коллективтериниң хуралдарынга чугаалаштырып, боттуг хемчег алырын бүдүрүлгелериниң удуртукчуларынга болгаш партия эге организацияларының секретарьларынга хүлээткен.

РСФСР-ниң Дээди Совединге депутаттарның кандидаттарын совет улус улуг көдүрлүүшкүн-биле депшидип турар

☆ ☆ ☆

Москва хоорайның Дзержинский соңгулда округу

Күш-ажылчы курлавырлар Министерствозунуң коллективи РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга

Георгий Максимилианович Маленковту

Чаңгыс эп-сеткил-биле депшиткен

РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат депшидеринге турааткаан Күш-ажылчы курлавырлар Министерствозунуң коллективиниң хуралы январь 10-да байырлыг байдалга эрткен.

Министерствонуң парткомунуң секретари эш Н. М. Самойленко хуралды ажыткан.

Главканың начальнигиниң оралакчызы эш П. Г. Суколенов бир дугаарында сөс алган.

—Москва хоорайның Дзержинскийниң соңгулда округунуң талазы-биле РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга улуг Сталинның шынчы соратниги — ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы Георгий Максимилианович Маленковту депшидер деп сагыш-сеткилдиг ханы өөрүшкүлели-биле санал киирип тур мен—деп П. Г. Суколенов чугаалаан. **(Үзүлбес адыш часкаашкыны).**

Эш Г. М. Маленков болза, Ленин — Сталинның улуг херээ дээш ажылчы массалар-биле сырый харылзаалыг, ажылчы чоннарның коммунизм дээш, бистиң Төрээн чуртувустуң чечектелиишкини дээш, совет улустуң аас-кежии дээш демиселинге бодунуң бүгү күжүн, талантызын болгаш организакчы дуржулгазын берип турар ленинчи-сталинчы хевирниң политиктиг ажылдакчызы, чалбыыштыг патриотчу, туруштуг демиселчи — деп эш Суколенов тодаргай чугаалаан.

Ада-чурттуң Улуг дайынының аарберге хүннеринде камгалалдың күрүне комитединиң кежигүнү болбушаан, улуг Сталинның удуртулгазы-биле эш Г. М. Маленков Совет улустуң тиилелгелерин организастаарынга идепкейлиг киришкен. Бедик албан дужаалга бодунуң могаг-шылаг чок ажыл-чорудулгазы-биле болгаш патриоттуг күш-ажылы-биле бистиң чуртту ажылчы чоннарының ынакшылын болгаш бүгү-ниитиниң хүндүлелин эш Г. М. Маленков чаалап алган.

Инженер-экономист эш В. В. Аранская индир кырынче үнген. Ооң чугаалааны болза:

—РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр эш Сталинның шынчы соратниги — Георгий Максимилианович Маленковту депшиткении Министерствонуң комсомол организациязының мурнундан деткиир аас-кежиктиг болган-дыр мен.

Министерствонуң ажылдакчызы эш А. А. Знаменский сеткил-сагышты хайындырып турар чүве чугаалаан.

—Совет улуска болгаш тайбыңның улуг тук тудукчузу эш Сталинга баштаткан бүгү-ле күш-ажылчы кижи төрелгетен империалистиг агресчилерге удур тайбың дээш улуг тулчуушкунга киржип турар үеде Россия Федерациязының Дээди Совединиң соңгулдаларынга белеткелдер чоруп турар—деп А. А. Знаменский чугаалаан.

Бистиң улус эш Маленковту эки билир болгаш коммунистиг партияның база Совет күрүнеиң көскү ажылдакчыларының бирээзи деп ону бедии-биле үнелеп турар. РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат эш Маленковтуң кандидатуразын деткииринче хуралдың бүгү киржикчилерин кыйгырып тур мен.

Ол ышкаш план-саң эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы эш В. В. Герасимов РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр эш Г. М. Маленковту депшидер дугайында саналды изии-биле деткээн.

Соңгулда мурнунуң хуралындан мындыг доктаал үндүрген:

1. Москва хоорайның Дзержинский № 8 соңгулда округунуң талазы-биле РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы эш **Георгий Максимилианович Маленковту** депшидер.

2. Күш-ажылчы курлавырлар Министерствозунуң ажылдакчыларының коллективинден РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр Москва хоорайның Дзержинский № 8 соңгулда округунуң талазы-биле бадыла тырар чөпшээрелин бээрин эш **Георгий Максимилианович Маленковтан** дилээр.

Хуралдың киржикчилери эш И. В. Сталинга чорудар чагааны улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

☆ ☆ ☆

Николай Яковлевич Дьяков—Тыва соңгулда округунуң талазы-биле кандидат

Колхозчуларның бедик көдүрлүүшкүнү

САМАГАЛДАЙ, **(телефон-биле).** (Тес-Хем районнуң Берт-Даг сумузунда Ленин аттыг колхозтуң колхозчуларындан РСФСР Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр ВКП(б)-ниң Тыва обком секретари эш Н. Я. Дьяковту бедик көдүрлүүшкүн-биле депшиткеннер.

Соңгулдалар хүнүнге алдар болдуруп, малдың бо чылгы чаш төлүн бүрүн камгалап, тудуг шөлдеринге 1700 чудуктарны дайгадан дажыглап, эмнелге бажыңының болгаш малдың 4 чаа үлегерлиг кажааларының тудугларын, база часкы тарылганың бүгү белеткелдерин бүрүн доозар дугайында коллективтиг хүлээлгени алганнар.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр Н. Я. Дьяковту депшидер дугайында Ленин аттыг колхозтуң кежигүннериниң саналын Чыргаланды сумуда Калинин аттыг, Үстүү-Шынаа сумуда Молотов аттыг Шуурмак сумуда Жданов аттыг колхозтарның колхозчулары, МТС, эмнелге, райпо коллективтери болгаш өске-даа черлер чаңгыс эп-сеткил-биле деткээннер.

М. ЧУГЛУР.

Чаңгыс аай эп-сеткил

Өөк, **(телефон-биле).** Бии-Хем районда «Искра» колхозтуң колхозчуларының соңгулда мурнундагы хуралы январь 12 кежээзинде Өөк суурнуң клубунга бедик көдүрлүүшкүннүг болуп эрткен.

Хуралды колхоз баштаар чериниң даргазы Д. Чириков ажыткан. Хуралдың хүндүлүг президиумунга ВКП(б) Төп Комитединиң полит-бюрозун улуг башкы эш И. В. Сталинны баштады бедик көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Бир дугаарында суур клубунуң эргелекчизи И. Витлер сөс алган:

—РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутатынга кандидат кылдыр Бүгү-делегейге тайбың тугунуң улуг тудукчузу болгаш бүгү ажылчы чоннарның улуг башкызы эш И. В. Сталинны депшидер дээн москвачыларның, ленинградчыларның болгаш өске-даа черлерниң саналын улуг өөрүшкүм-биле деткип тур мен,—дээрге хуралдың киржикчилери туруп келгеш диңмиттиг үр адыш часкаан.

7 чыл школазының директору М. Чигиритовадан:

—РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулда талазы-биле № 609 Тыва соңгулда округундан кандидат кылдыр ВКП(б)-ниң Тыва обком секретари эш Н. Я. Дьяковту Өөк суурнуң колхозчу болгаш хуу ажыл-агыйлыг чурттакчы чоннарының мурнундан депшидер деп саналдыг мен—дээн.

М. Чигиритованың саналын колхозчулар Кирдеев, Петрова, колхозта партия эге организациязының секретари Власова болгаш оон-даа ыңай чүве чугаалааннар чаңыс эп-сеткил-биле деткип, эш Дьяковтуң ажыл-амыдыралын болгаш доочу намдарын кижи бүрү-ле чугаалап турганнар.

Ылаңгыя «Искра» колхоз баштаар чериниң даргазы эш Чириковтан эш Дьяковтуң колхоз ховуларын, мал фермаларын болгаш ажыл-агый черлерин удаа-дараа кезип, колхозтуң ажыл-агый сайзырадырынга өртектиг саналын, айтыышкынын хөй удаа берип келгенин сактып чугаалааш, РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүнге алдар болдуруп, часкы тарылганың бүгү белеткелдерин февраль 15 бетинде доозарын болгаш малдың чаш төлүн чаңгыс-даа баш чидириг чок чүс хуу камгалап алырын хүлээнген.

Ажылчы чоннарның мурнундан бүзүретирген төлээлекчиге суурда клуб эргелекчизи Витлерни болгаш район чөвүлел хуралынга баар ажылчы чоннар төлээлекчилеринге Белова, Власова оларны соңгуп бадылааннар.

О. САПЧАЙ.

Кызыл хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга болгаш албан хаакчыттарынга

Раскова аттыг дааранылга комбинадының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан хаакчыттарының

КЫЙГЫРЫЫ

Эргим эштер!

Ленин — Сталинның партиязының удуртулгазы-биле хөй национал совет улус дайын сөөлүндеги беш чыл планын чедиишкинниг дооскан. Бистиң чуртувустуң ажыл-агыйы катап тургустунган болгаш дайын мурнунуң хөгжүлдезиниң деңнелин дыка ашкан.

Бистиң улустуң бо улуг күш-ажылында Силерниң болгаш бистиң үлүүвүс база бар, эштер!

Күш-ажылчы көдүрлүүшкүн-биле бистиң бүгү чуртувус хаара тутунган. Волгада, Донда, Ортаакы Азияда, Украинада болгаш Крымда делегейде суг күжү-биле ажылдаар эң улуг электростанцияларының, сугарылга системазының тудуушкуннарының дугайында төөгүлүг доктаалдарын бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары өөрүшкүлүг чоргаарал-биле ужурашканнар. Коммунизмниң ол улуг тудуглары болза, Төрээн чуртту күчүзүн улам ыңай быжыглаарының дугайында, коммунизмниң материал-техниктиг суурун тургузарының дугайында, совет улустуң чаагайжыдылгазының дугайында, совет чазактың тайбың политиказының, партияның, мерген угаанныг эш Сталинның могаг-шылаг чок сагыш салыышкынының чаа илерээшкини болур. Бистиң ада-чуртувус даарта база улам-на байлакшыл болгаш күчүлүг болур деп чүвени бо хүн көрүп тур бис.

Ажылчы чоннар депутаттарының черчер Советтериниң соңгулдаларынга алдар кылдыр калбарткан социалистиг чарышка бистиң бүдүрүлгевистиң ажылчын болгаш албан хаакчыттары боттарынга алган бот-хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседеткен: декабрь айның планын хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелери 126 хуу кылдыр күүседеткен.

1950 чылда хүлээлге ёзугаар 1 миллион 300 муң рубль түңнүг продукцияны бүдүрер тургаш, 1 миллион 442 муң рубльдиң продукциязын пландан ажыр бүдүргенивисти силерге илеткеп тур бис, эштер!

Ынчалзажок, 1950 чылдың планын хоорайның чамдык үлетпүр бүдүрүлгелери күүсетпээннер. Ыяш заводу, аъш-чем комбинады, туубу заводу чергелиг үлетпүр-бүдүрүлгелер чедиишкинниг ажылдап болурунуң бүгү болдунар аргаларлыг тургаш-ла, хоорайның ниити план күүселдезинге шаптыктыг чорукту болдуруп турганнар.

Совет Тыванын дугайында партияның болгаш чазактың сталинчы сагыш салыышкынынга Кызылдың үлетпүр-бүдүрүлгелериниң ажылчыннары, техниктери, инженерлери болгаш албан хаакчыттары бистер, РСФСР-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларынга алдар кылдыр, хоорайның беш дугаар партия конференциязынга чедиишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарышты калбартып делгередири-биле улам-на күжениишкинниг болгаш үре-түңнелдиг күш-ажылы-биле харыылаар ужурлуг бис.

Күш-ажылга чаа-чаа чедиишкиннер-биле Төрээн чуртувусту өөртүрүн күзевишаан, РСФСР-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларының хүнүнде болгаш хоорайның беш дугаар партия конференциязынга төлептиг ужуражыр-биле дааранылкылар бистер, боттарыстың болдунар аргаларывысты санавышаан, январь айның планын 115 хуу кылдыр күүседир, РСФСР-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларының хүнү — февраль 18-те пландан ажыр 180 муң рубльден эвээш эвес продукцияны бээр деп бодувуска хүлээлгени ап тур бис. Январь айның төнчүзүнде бүгү коллективтиң ажылчын, албан хаакчыттарын стахановчулар болдурар бис. Айның дургузунда 8 муң рубльден эвээш эвес чиг-этти болгаш материалдарны камнап алыр база ажылчыннар билиин бедидери-биле техниктиг өөредилгени үргүлчү организастаар.

Мооң-биле кады хоорайның бүгү үлетпүр-бүдүрүлгелериниң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан хаакчыттары мону деткиирин кыйгырып тур бис, база ол ышкаш боттарыңарның бар болдунар аргаларны санавышаан, чаа хүлээлгелерни алырыңарны кыйгыртывыс. 1951 чылдың бир дугаар кварталының планын ыяавыла долдур болгаш ажыр күүседирин хандырып турар хемчеглерни чорудар бис.

Хоорайның ажылчы чоннары бистерден, үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдыкчыларындан продукцияның бүдүрүлдезиниң шынарын улам бедидерин болгаш ассортиментиниң шыңгыызы-биле доктааткан бедик шынарын манап турар.

Коллектив бүрүзүнүң алдарлыг херээ болза, бистиң хоорайывыстың ажылчы чоннарынга бүгү эргежок чугула үүлдерни бээривис болур.

Эштер, эр, херээжен ажылчыннар, инженер-техниктер болгаш албан хаакчыттар стахановчу ажылдың коллективтиг организастаашкынын чоруткан Николай Российскийниң, кончуг эки шынарның продукциязын бүдүрүп үндүрер талазы-биле Александр Чуткихтиң чиг-эттиң болгаш материалдарның комплексилиг камналгазының инициатору Лидия Коробельниковананың дуржулгалары ышкаш бистиң чуртувустуң үлетпүр-бүдүрүлгелериниң күш-ажылының мурнакчы арга-методун бис бир эвес эки шиңгээдип алыр болзувуса, ол сорулгалар чедиишкинниг күүсетинген турар. Үлетпүр-бүдүрүлгелерге болгаш коллективтерниң аразынга социалистиг чарышты калбартырынга үндезилээш, РСФСР-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларының хүнүнге болгаш хоорайның V партия конференциязынга уткуштур 1951 чылдың 1 кварталының планының күүселдезин хандыргаш, күш-ажылчы белектиг ужуражыылыңар!

Коллективтиң дааскаңы ёзугаар кыйгырыгга ат салганнар:

Раскова аттыг даарынылга комбинадының директору М. МАЙСТЕРМАН,

Партия организациязының секретари ЗЫКОВ.

Профессионал эвилелиниң комитединиң даргазы ОТЕВ.

Стахановчулар: АНАНЬИНА, ЕЛИСЕЕВ, ЗОЛОТАРЕВА, ПАРХОМЕНКО.

Массалыг даарынылга цехтериниң начальниктери: РЯСИК, БАСКАКОВА.

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

Большевикчи кижизидилге ажылының деңнелин бедидер

Өвүр болза, Тыва областың әңгие кызыгаар ырак районнарының бирәзи. Ажыл-агый, культура хөгжүлдезиниң талазы-биле чаа сорулгалар ажылчы чоннуң ортузунга большевикчи кижизидилгениң улуг ажылдарын чорударын негеп турар.

Бо талазы-биле ВКП(б) Өвүр райкому организастыг хемчеглерни база чорудуп турар. Партия чыдыышкынының четкизинде коммунистер болгаш партия кежигүнү әвес активтер боттарының билииниң деңнели-биле таарыштыр тургустунгулаан.

„Совет Тываның 5 чыл ою" колхозта (пропагандизи әш Сарыг-Хаа) политшкола, бодунуң ажылының эки түңнелин көргүзүп турар. Ында кичәәлдер расписание ёзугаар бедик идея-политиктиг деңнелге чоруп келген. Өредилге планының чедиги темазын дооскан. Ол колхозта коммунист әш Ийма әрткен чылдың дургузунда 17 бижик билбес кижини номчуп, бижип турар кылдыр өреткен.

Партия чыдыышкынының системазының дыңнакчыларының өредилгеге сонуургалы өзүп турар. Район төвүнде партияның кежәәки школазының дыңнакчылары әштер Бырыс, Дагба, Баазан, Шагдыр олар бот-кичәәл-биле өренир аргаы эки ажыглап, конспектилерни үргүлчү кылып ап турарлар.

Ынчалза-даа, районнуң партия организациязы коммунистериң болгаш интеллигенцияның ортузунга политиктиг кижизидилге ажылын чогуур деңнелде тургуспаан. Бо дугайын партия райкомунуң пленумунга коммунистер шыңгыызыбиле шүгүмчүлээннер.

Райпода партия эге организациязы (секретари әш Херел) тус-тус коммунистер биле багай ажылдап келген. Ында Тыртык, Кенеш олар ышкаш өредилгеге, ажылга харыысалга чок, үргүлчү арагалаар, ооң уламындан совет хоойлуга удур чурум чок үүлгедиишкиннер кылыр коммунистер бар болуп турар. Ол ышкаш райкүүскомда болгаш Саглы, Солчур, Дус-Даг сумуларында партия организациялары коммунистериң политиктиг өредилгезин удуртпайн турарлар. „Торгалыг" колхозта коммунистер Самбуу, Одай Сюрюн, Ажымаа, Дежик, Сандый, Сәәкпит олар ам-даа бижик билбес, а партия организациязы (секретари әш Чаш-оол, оларның дугайында бичии-даа сагыш салбайн келген.

Мындыг фактыларны кижи бүрүзүнге чедир хынаар болза, дыка хөйну көргүзүп болур. Мооң буруузу ВКП(б) райкомунуң бюрозунга онаажып турар. Партия райкомунуң секретарьлери коммунистерниң политиктиг өредилгезиниң дугайында негелде, хыналдаларны багай боттандырып турар. Массаның ортузунга большевикчи кижизидилгениң ажылдарын бедик деңнелге организастаарынче бүгү күштү, билиглерни әвилелдевейн турар. Райкүүскомнуң культур чыдыышкын килдизи (әргелекчизи әш Чажын-оол), комсомол райкому (секретари әш Санаа) ажылчы чоннуң, аныяктарның ортузунга кижизидилге, өредилге ажылдарын организаставайн турда, а партия райкомунуң бюрозу аңаа әптежип турар. Бо дугайында шүгүмчүлелдерни коммунистериниң талазындан чаңгыс әвес удаа кылып келген, ам ол негелделерни соңгаарладып болбас херек.

М. ЧАМБАЛ-ООЛ.

Партия эге организацияларының болгаш агитпункт эргелекчилериниң семинары

ЧАДААНАДА. (телефон-биле). РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдалар хүнүн идей-политик талазы-биле бедик шынарлыг эртирер дәәш Чөөн-Хемчик районнуң партия эге организацияларының секретарьлериниң болгаш агитпункт эргелекчилериниң семинары чоокта чаа ВКП(б) райкомунуң партия кабинединге эрткен.

РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдалар Дүрүмүн соңгукчуларга канчаар таныштырарын болгаш соңгукчулар ортузунга агитация, база культурмассалыг ажылдарны канчаар организастап чорудар дугайында ВКП(б) райкомунуң секретари әш Дилгижектиң номчаан лекциязын семинарның киржикчилери кичәәнгейлии-биле дыңнаанар.

Партия чыдыышкыны эки чоруп турар

Барыын-Хемчик районнуң Аянгаты сумузунда „Комсомол 30 чыл ою" колхозта партияның политшколазы эки ажылдап турар. Партияның политшколазында коммунистер болгаш комсомолчу аныяктар 26 кижи өренип турар. Бо аразында кичәәлин 11 удаа чоруткан. Кичәәлдиң шынары эки, ында өренип турар дыңнакчылар әрткен темаларны бедик шынарлыг билип ап турарлар.

Кичәәлге программа ёзугаар айтыр дәән темазын башкы Танзын эки кылып алган келир болгаш ооң башкылап турары дыңнакчыларга билдингир болуп турар. Оон аңгыда бүгү делегей байдалының дугайында информацияларны чорудуп турар.

Политшколада өренип турарларның иштинде әштер Самбуу, Кестикей, Ангыр-оол, Серен олар әрткен темаларын эки шиңгәәдип алганын көргүскен.

Бүгү чурт соңгулдаларга белеткенип турар

Мал кыштагладып турар малчыларның агитпунктуларында

БАКУ. Азербайджанның колхозтарының кышкы одарлары суурлардан ырак черлерде турар. Бо хүннерде малчылар бүгү ажылчы чоннар-биле кады республиканың Дәәди Совединге соңгулдаларга белеткенип турар.

Пуловджук Джейранчол ховузунуң одарларында мал кыштагладып турар малчыларның агитпунктуларынга агитколлективтериң удуртукчуларының болгаш агитаторларның семинары болуп әрткен. Ында соңгулданың хөй санныг литератураларын чедирип берген.

Самук ховузунуң Айвалы участогунда мал кыштагладып турар малчыларга агитаторлар ветеринар эмчи Алиев-биле кадарчы Тагиев олар «Азербайджан көдәәзинин ажыл-ишчилериниң дайын сөөлүндеги чедиишкиннери», «малчылар дугайында партия болгаш чазактың сагыш салыышкыны» деп теманың болгаш өске-даа айтырыгларның талазыбиле беседаны кылып бергеннер.

Соңгукчулар соңгулдалар дугайында Дүрүм-биле танышкан

КАЛИНИН. Бир муң агитаторлар областың ажылчы чонунуң ортузунга агитас-массалыг ажылды чорудуп турар. Соңгукчуларның хөй нуруузу РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдалар дугайында дүрүм-биле танышканнар. Областың төвүнүң элээн хөй агитпунктуларына «РСФСР—деңгергелиг Совет Социалистиг Республикаларның ортузунда бир дугаар республика» деп теманың талазы-биле беседаларны чоруткан. Республиканың болгаш областың өскелү 4 чылдарның иштинде чеңдип алган чедиишкиннерин көргүзүп турар делгелгелерни организастаан.

РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдаларга белеткел ажылчы чоннуң ортузунда политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүнү хайындырып үндүрген. Чаа чылдың баштайгы хүннеринден эгелээш Калинин хоорайның пос-таавы фабрикалары, резин-улдун кылыр завод болгаш областың өске-даа бүдүрүлгелери хүн графиказын ажыр күүсетпишаан, ажылдап турарлар.

Демир-орукчуларның ортузунда агитас-массалыг ажыл

ХАБАРОВСК. Чөөн-чүк магистралының үш муң ажыг агитаторлары РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдаларның белеткелинге киржип турарлар. Олар чер-черниң Советтеринге соңгулдаларның түңнелдериниң дугайында беседаларны хову станцияларынга, разъездилерге, деполарга чоруткан болгаш РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдаларның дугайында Дүрүмнү демир-орукчуларга таныштырганнар. Волга-Доннуң суднолар чоруур каналының болгаш Ростов, Сталинград областарының черлерин сугарар тудугнуң дугайында, соңгулдалар үезинде илередип турар совет улустуң мораль-политиктиг чаңгыс-эвиниң дугайында агитаторлар ажылчы чоннарга чугаалап берип турар.

Улуг ажылды оруктарның политкилдистериниң болгаш оруктарның профэвилелиниң агитпоездилери чорудуп турар. Агитпоездилериниң лекторлары соңгукчуларга иletкелдерни кылып берип турарлар. Агитпоездилерде библиотекаларның кино үндүрер залдары база бар. Соңгукчуларга политиктиг, уранчогаалдың болгаш техниктиг литератураларны садыглаар киоскаларны ында организастап тургускан.

Оруктарның клубтарынга болгаш агитпунктуларынга концерттерни соңгукчуларга көргүзүп турар.

Социалистиг чарыштың эгелекчилери

Чоокта чаа Кызылдың дааранылга комбинадының ажылчыннарының болгаш албан хаачыттарының ниити хуралы болган. Ол хуралды парторганизациязының секретари әш Зыков ажыткан, хуралдың президиумунга стахановчу әш Ананьина, әң эки дааранылга бригадазының удуртукчузу әш Елисеев болгаш өскелер-даа соңгутурган. Аңаа дааранылга комбинадының коллективи РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдаларга алдар болдуруп, социалистиг чарыштың чаа хүлээлгелерин алыр, хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга болгаш албан хаакчыттарынга кыйгырыг дугайында айтырыгны чугаалашкан.

Хуралга кыйгырыгны бир үн-биле хүлээп алган. Аңаа стахановчулар, бригадирлер, цехтериниң начальниктери соңгулдаларга алдар болдурган хүлээлгелерни алган болгаш бүдүрүлгениң январь, февраль айларда онаалгаларын долдур болгаш ажыр күүседир дугайында санал бергеннер.

—Бистиң бригадавыска кижи бүрүзү бо хүннерде үш кижиниң орнунга ажылдаарлар—деп бригадир әш Елисеев чугаалаан.

Бистиң бригадавыс февраль 18-ке чедир бодунуң онаалгазын 125 хуу күүседир деп бригадир әш Лопатина демдеглээн.—Массалыг дааранылга цехи норманы 160 хуудан әвәәш әвес күүседир деп цехтиң начальниги әш Баскакова чугаалаан. Ол-ла үениң дургузунда бис 30 килограмм материалды болгаш чиг-этти камнап алыр бис дәәрзин ол немеп чугаалаан. Хоорай Совединиң депутады, бригадир әш Н. Рясик әш Баскакованың кыйырганын хүлээп албышаан, ооң бригадазы 50 килограмм материалларны камнап алыры-биле, база бүдүрүлге онаалгазын 160 хуу күүседири-биле сөзүн берген. Ооң-биле чергелештир әш Ананьина ийи норманы күүседир дугайында хүлээлге алган.

Улуг-Хем район Совединиң ийи дугаар сессиязы

ШАГААН-АРЫГ, (телефон-биле). Ажылчы чоннар депутаттарының Улуг-Хем район Совединиң 2 дугаар сессиязы январь 10-да районнуң Культура бажыңынга болуп әрткен.

Сессияның бир дугаар айтырыынга 1949—1950 өредилге чылында район иштинге улус өредилгезиниң ажылын эки организастап чоруткан дәәш ВКП(б) Тыва обкомунуң болгаш ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсекчи комитединиң шилчиир Кызыл тугун Улуг-Хем районунга шилчидер дугайында ВКП(б) Тыва обкомунуң болгаш ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсекчи комитединиң шиитпирин ВКП(б) Тыва обкомунуң секретари әш Анкудиновтан дыңнаткавын сессияның киржикчилери бедик көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган.

Дараазында сессияның мурнундан ВКП(б) Улуг-Хем райкомунуң секретари депутат Аракчаа, райкүүском даргазының оралакчызы депутат Желтовский шилчиир Кызыл тукту әш Анкудиновтан хүлээп алган. Улус өредилгезиниң ажылын моон соңгаар район иштинге моон-даа артык организастап чорударын хүлээнип, депутат Желтовский чүве чугаалаан.

1951 чылда школалар ажылын сайзырадыр дәәш бүгү обласка кыйгырыгны сессия хүлээп алган.

Ийи дугар айтырыгга районда тудуг ажылдарының әрткен чылда түңнелдерин болгаш 1951 чылда планының дугайын чугаалашкан.

Ол айтырыг дугайында Желтовскийниң илеткелинден болгаш депутаттарның санал шүгүмчүлелдеринден илерәәни болза, 1950 чылда тудуг планын район ниитизи-биле багай әвес күүсеткен болгаш ооң иштинде Шагаан-Арыг сумузунда „Искра", Чааты сумузунда Киров аттыг, Эйлиг-Хем сумузунда Сталин аттыг, Ийи-Тал сумузунда Димитров аттыг колхозтар боттарының тудуг планнарын тус-тус ажыр күүсеткилээн.

Ындыг-даа болза, мал ажыл-агыйынга көрдүнген тудуглар планын район ниитизи-биле күүсетпәән болгаш ылаңгыя Жданов аттыг колхоз, „Коммуна" МЧАЭ әрткен чылдың тудуглар планын чүгле 60—70 хуу күүсеткилеп, тудуг талазы-биле багай ажылдаанын депутаттар сессияга чидии-биле шүгүмчүлээннер.

Тудуг ажылын район иштинге сайзырадыр дугайында делгеренгей шиитпирни хүлээп алган болгаш 1951 чылдың тудуг планын сессиядан бадылаан.

Бижикти биче билир болгаш билбес чоруктарны узуткаар дәәш

Улуг-Хем районнуң Эйлиг-Хем сумузунда Сталин аттыг көдәә ажылагый артельде бижик билбестериниң болгаш бижикти биче билирлериниң бижик өренириниң бир бөлгүмү ажылдап турар. Ында бижик билбес дөртен колхозчу хөрәәженнер өренип турар.

Ол бижик өредилгезиниң бөлгүмүн комсомолчу Чеченмаа удуртып турар. Бижик бөлгүмүн организастап тургускандан бәәр комсомолчу Чеченмаа кичәәлди сес удаа әртирген. Ол кичәәлдер, өренип турар колхозчу хөрәәженнерге бодунуң бижик билбес чоруун узуткап, төрәән дыл бижиин өренип алырынга улуг дуланы берип турар. Ам ол бижик бөлгүмүнде өренип турар колхозчу хөрәәженнер бижикти бижип, үжүглеп турар апарганнар.

Комсомолчу Чеченмаа бижик бөлгүмүнде өренип турар колхозчу хөрәәженнерни бижикти эки билир кылдыр өредир дугайында боткүлээлгелиг ажылдап турар.

В. ТАРЖАА.

Колхозчулар агротехниканы болгаш зоотехниканы өренип эгелээннер

Колхозтарда чаа өредилге болза, колхозчуларның билиин бедидер сорулгалыг. Олар совет агротехниканың болгаш зоотехниканың, ылаңгыя мичуринчи әртемниң кол чугула билиглерин өренип шиңгәәдип алырлар. Чөөн-Хемчик районнуң „Коммунизмче орук", Жданов аттыг колхозтарда ук өредилге ам эгелээн. Агротехниктиг болгаш зоотехниктиг өредилге үш чыл хуусаалыг.

„Коммунизмче орук" колхозта 16 колхозчулар агротехника курзунда, Жданов аттыг колхозта 18 кижи база-ла агротехника курзунда, 22 кижи зоотехника курзунда өренип турар. Билиглерни чеңдип алырыбиле колхозчулар улуг сонуургалдыг болгаш идепкейлиг чүткүлүн салганнар.

Курстар неделяда бир катап, 8 шак дургузунда өренип турар. Агротехника өредилгезиниң курзун районнуң көдәә ажыл-агый килдизиниң улуг агроному әш Макаренко, зоотехниктиг курсту әш Кузмина олар башкылап турар. Оларның кылган лекциялары дыңнакчыларга билдингир болгаш солун болуп турар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

КОНСУЛЬТАЦИЯ

Соңгулда участоктары болгаш участоктарның соңгулда комиссиялары

Соңгулда участогу болза, соңгулда мурнунуң ажылының төвү болур. Соңгулда участоктарының тургустунар чуруму-даа, оларның сорулгазы болгаш ажылы-даа чажыт бадылаашкыныг, бүгү ниити, дорт болгаш деңгергелиг. Соңгулдаларның белеткелинге болгаш ону чорударынга соңгулда участоктарының ужур-дузазы канчаар-даа аажок улуг. Коммунистериниң болгаш партия кежигүнү әвестерниң сталинчы блогунуң кандидаттары дәәш соңгукчулар ол участоктарга кәәп бадылаашкыннарын бәәрлер. Мооң ужурунда соңгулда участоктарын организастаарынче, оларның ажылын үлегерлиг болдурарынче, бадылаашкынның чажыдын хандырарынче күрүнеиниң талазындан улуг кичәәнгейни салып турар.

Соңгулда участоктары чоннуң чурттап турар чериниң аайы-биле организастатынар, ооң төвүн соңгукчуларга чоок болгаш эки таарымчалыг оран-савага тургузуп турар, мынчангаш соңгулда участоктары соңгукчулар-биле шуут харылзажырының кол черлери болуп турар.

Депутатка кандидатты депшиткеш, регистрастаан соонда кол ажыл болза, бадылаашкынның хүүнге бүгү-ле организас-техниктиг белеткелди чорудары болгаш депутатка кандидат дәәш агитация ажылын чорудар шиитпирлиг үе эгеләәр. Маңаа соңгулда участоктарының ролю дыка улуг.

Соңгулда участоктарынга болгаш агитпунктуларга лекциялар, илеткелдер, беседалар, солун номчулгалары, консультациялар, айтырыг-харылар чорутуар болгаш кино-чуруктар база уранчүүлдүн көргүзүглери организастатынар турар ужурлуг.

Соңгулда участоктарынга хөй-хөй соңгукчулар кәәп, соңгукчулар дәңзыларында бодунуң фамилиязы, ады, адазының ады, хары, чурттап турар чери шын кирген, кирбәәнин хынаар, оон аңгыда соңгулдага хамаарышкан янзыбүрү айтырыглар тургузар болгаш негелде-хомудалдарны киирип болурлар. Соңгулда участоктарынга болгаш агитпунктуларга кандидат-биле соңгукчуларның ужуражыышкыннары болгаш хуралдар база болуп турар.

Мынчангаш соңгулда участоктарының ажылынга кол сагышты салып, хамыктың мурнунда ону үлегерлии-биле дериир, лозуңнар, туктар, чуруктар, плакаттар, партия болгаш чазактың баштыңчыларының портреттери-биле шимәәр, база көргүзүг агитация болуп турар чуруктарны, диаграммаларны, хана солуннары, дайынчы хуудустарны азып делгәәр. Участоктуң төвүн одаар ыяшбиле, чырыткы-биле хандырары болгаш аңаа практиктиг дузаламчыны көргүзери Советтериниң соңгаарладып болбас сорулгазы.

Бистиң Тыва автономнуг областың девискәәринде 226 соңгулда участоктары тургустунган. Ол участоктар саныында соңгулда комиссиялары соңгулдалар дугайында дүрүмнү ёзугаар бадылатынган. Ооң составында 1270 ажыг кижи ажылдап турар. Олар ажылчы чоннарның шилип алган төлөәлекчилери болур. Бо болза, бистиң совет соңгулда системавыстың эң-не калбак демократтыын, орта ажылчы чоннарның калбаа-биле киржип, соңгулдаларның ажылхерәән ажылчы чоннар боттары эргеләәрин көргүзүп турар.

Соңгулда дугайында дүрүм болза, чөрчүп, хажыдып болбас хоойлу болур. Ынчангаш, улус чон боттары участоктарның соңгулда комиссияларында боттарының төлөәлерин дамчып совет күрүненин хоойлузун шыңгыы боттандырып турарын хынап хайгааараар. Ооң ужурунда участоктарның соңгулда комиссияларының мурнунда улуг болгаш эң харыысалгалыг хүлээлгелер туруп турар.

Соңгулда кампаниязының үезинде, «РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдалар дугайында дүрүмнү» бодунуң девискәәринге хажык чок күүседири дәәш участоктарның соңгулда комиссиялары харагалзаар хүлээлгелиг.

Участоктарның соңгулда комиссиялары соңгулда хүүнде бадылаашкын болур оран-сава чогууру-биле деритинген, от болгаш чырыткы-биле хандыртынган турарынга хамыктың мурнунда сагыш салыры эргежок чугула.

Бадылаашкын болур оран-савага соңгукчулар соңгулда бюллетеньнери долдурар тускайлаң өрәәлдер ийикпе, азы аңгы дерәән кабиннер турар ужурлуг. Өрәәл ийикпе кабин бүрүзүнге стол турары эргежок чугула, аңаа карандаш база бар болур.

Соңгулда болурунуң мурнунда сөөлгү 20 хонуктарның дургузунда участок комиссиязы соңгулданың болур черин болгаш хүүн соңгукчуларга хүн-бүрүде бижимел чалалгалар-биле, плакаттарга, лозуңнарга, хана солуннарынга, радиога, митингилерге, хуралдарга болгаш өске-даа бүгү болдунар аргаларны хереглеп тургаш, калбаа-биле чарлап дыңнадыр хүлээлгелиг.

Участоктуң соңгулда комиссиялары соңгулда болурунга чедир 15 хонуктардан орай әвеете соңгукчуларның санынга четчир санныг соңгулда бюллетеньнерин округтуң соңгулда комиссияларындан ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң күүсекчи комитедин дамчыштыр алыр.

Участоктуң соңгулда комиссиязының даргазы доктаатынган хевирлиг болгаш өңнүг база ол-ла хамаарышкан соңгулда округунга бадыладыр кандидаттың адынга фамилиязын, адын, адазының адын, база депшиткен организацияларын айыткан четчир санныг бюллетеньнер алдынган деп боду шуут бүзүрәән турар ужурлуг. Соңгулда участогунга соңгулдалар бюллетеньнерин кадагалаар талазы-биле харыысалганы участоктуң соңгулда комиссиязының даргазынга хүлээдип турар.

Бир әвес кандыг бир чылдагаан-биле немелде соңгулда бюллетеньнери хереглетине берзе, участоктуң соңгулда комиссиязы ону алыры-биле хамаарышкан округ комиссиязынга доп-дораан дыңнадыр ужурлуг.

Соңгукчулар дәңзыларын бүгү-ниитиге таныштырары-биле азып чарлаан соонда дәңзыга кирбәән, фамилиязын, адын, адазының адын өскерткен ийикпе, азы соңгулда эргезин казыткан кижилерни дәңзыда шын әвес киирген таварылгалар үнүп кәәр болза, участоктуң соңгулда комиссиязы соңгукчуларның дәңзызында шын әвес чоруктар дугайында хамаатылардан билдириишкиннерни хүлээп алыр болгаш дәңзыны чарлаан Советтиң күүсекчи комитединге шиитпирлээри-биле ол хомудал билдириишкиннерни шилчидип берип турар.

Соңгулда хүүнде соңгукчуларның кол дәңзызында кирбәән «Бадылаар эргениң шынзыдылгалыг» соңгукчулар кәәп болур. Ындыг соңгукчуларны участоктуң соңгулда комиссиязы соңгукчулар дәңзызынга немеп киирер болгаш соңгулдалар хүүнде ындыг немелде дәңзыны участоктуң соңгулда комиссиязы кылыр болгаш орта участоктуң соңгулда комиссиязының даргазы-биле секретари ат салыр.

Участоктуң соңгулда комиссиязының кежигүннериниң аразында оларның тус-тус хүлээлгелерин тода хувааган турар ужурлуг. Соңгулда болур хүүнде кым соңгулда бюллетеньнерин соңгукчуларга бәәрин, соңгулда дәңзызынга чогуур демдеглелди кым кылырын, соңгукчуларга эргежок чугула тайылбыр болгаш справкаларны кым бәәрин, соңгулда хааржааның чанынга кым турарын болгаш оон-даа өске хүлээлгелерни баш бурунгаар онаап хуваары эргежок чугула.

Участоктарга дежурныйларны үзүктел чокка тургузары эргежок чугула. Дежурныйларны организастаарда анаала ёзу барымдаалавайн, соңгукчуларның кандыг-даа айтырыг-негелдезин харыылап шыдаптар болгаш кандыг-даа үеде чугула далаштыг ажылдар таваржы берзе, ону организастап шыдаар кижилерни дежурныйлаар ажылга киириштирер херек. Соңгулдалар хүүнү чоокшулаан тудум-на соңгулда участогунга ажыл улам улгадып турар. Ындыгның төлөәзинде дежурныйларның харыысалгазын улгатырып, орта шыдамыкай кижилерни киириштирер ужурлуг.

Соңгулдалар хүүнүң мурнуу чарыында участоктуң соңгулда комиссиязының даргазы бүгү кежигүннери-биле, комиссияга дузалажыр активчилер-биле кады бадылаашкын болуп әртер, оран-саваның бодунга, олар бадылаашкын болуп турар үеде боттарының хүлээлгезин билириниң талазы-биле практиктиг хыналда чорудары чугула.

Соңгулда хүүнде участоктуң соңгулда комиссиязының даргазы, комиссия кежигүннери көрүп турда, әргелгениң 6 шакта соңгула хааржактарын болгаш доктааткан майык-биле кылган соңгукчулар дәңзызын хынап көөр, ооң соонда хааржакты хаггаш ооң аскын комиссияның таңмазы-биле чуктап таңмалааш, соңгукчуларны бадылаашкыннарын берип киреринче чалаар.

Соңгулдалар хүүнүнде—1951 чылдың февраль 18-те участоктуң соңгулда комиссиязы бүрүзү, соңгулдага соңгукчуларның кәәп турарының дугайында медәәлерни райкүүскомнарның доктааткан шактарында бәәр хүлээлгелиг. Ол медәәлерни телеграф, телефон-биле, азы радио-биле дамчыдар, телефон, телеграф ийикпе, радио-харылзаазы чок болза баш бурунгаар-ла тускай кижилерни тургузар болгаш ол кижилерни транспорт-биле хандырар. Медәәлерни чогуур өйүнде чедирерин магадылаар сорулга-биле телеграф, телефон харылзаазы бар-даа болза, тускай кижилерни белеткәән турар ужурлуг.

Соңгулда хүүнүң бүгү дургузунда участоктуң соңгулда комиссиязы соңгукчулардан соңгулда бюллетеньнериниң хүлээп алыышкынын чорудар, соңгулда хүүнүң дүнекинин 12 шакта участоктуң соңгулда комиссиязының даргазы бадылаашкын бәәрин доозулган деп чарлаар.

Берген бадылаашкынны шын санаар чорук соңгулдаларның түңнелдерич тодаргайлаарынга улуг ужур дузалыг. Участоктуң соңгулда комиссиялары бадылаашкынны санап турар үеде хөй-ниити организацияларының болгаш ажылчы чоннарның ниитилелдеричин база парлалганың тускай төлөәлеткен төлөәлери олуржурун хоойлу доктаадып турар.

Соңгулда бюллетеньнериниң күштүг болурунуң дугайында чигзиниг айтырыг үнер болза, ол айтырыгны комиссияның кежигүннери хол көдүрүп бадылаар ёзу-биле шиитпирлээр.

Соңгулда участоктарының комиссиялары бадылаашкын протоколун округтуң соңгулда комиссиязынче соңгулдалар дугайында дүрүмде айыткан хуусаа иштинде чорудар.

Соңгулдаларның түңнелдерин шын үндүрер төлөәде, участок комиссиязының бадылаашкын протоколун шын кылырын өренип алыры эргежок чугула.

Соңгулда участогу болгаш участоктуң соңгулда комиссиязы бодунуң бүгү ажылын соңгукчуларның бүрүнү-биле соңгулдага киржиринче угланган турар ужурлуг.

В. БЮРВЮ.

Коммунизмниң улуг тудуунуң ажылчы хүннери

I. ЖИГУЛЕВ ДАГЛАРЫНДА

Күс... Бүрүлүг ыяштар чанагашталып калгылаан, дубчугаш өрт сөөлүнде чүве ышкаш хөндүрлү берген карарып турган. Жигулев дагларының чалым хаяларын шыва алып дуглай берген хадыларның бүрүлери чүгле ногаарарып турган. Чылдың бо берге үезинде безин орустуң улуг хеми Волга улуг чаагай болгаш чараш апарган көстүп чыткан. Жигулев даглары кайгамчык көрүштүг болуп турарлар. Олар болза, хемниң оң талакы эриинде кадыр улуг чалым хаяларлыг, бедип үне берген турганнар. Волга болза, ол черде Самараның шеңәэн аккан аайы-биле зәретипкен болуп турар.

Хөй-хөй вектерде ол хадылыг арыг зәнзиргей, шимәэн апарган турган. Ам ында делегейде эң улуг Куйбышевтиң суг күжү-биле ажылдаар электростанциязының тудуушкунунуң үзүктел чок дааш шимәэни дыңналыр. Механизмнерниң, база экскаваторларның дүвүренчиг дааш шимәэни, транспортёрларның хөй янзы шимәэни электрилиг хекселдериң үүрмек кезектериниң даажы, тракторларның хөөләэн алгышкызы дыңналып турар... Волганың шак ол талазынче он-он километр черде тудугжуларның үннери дыңналыр. Тудугже чүүктер сөөрткен пароходтарның кышкылары база чаңгыланып турган.

—Куйбышевтиң суг күжү-биле ажылдаар электростанциязының тудуушкунунуң дугайында ССРӘ-ниң Министрлер Төвүлелиниң доктаал үндүрген үезинден бәәр чүгле ийи-ле ай болган. Ындыг болза-даа, ол кыска үеде ам ол черлер танытынмас кылдыр өскерли бергиләэн. Ында хөй-хөй механизмнер, машиналар, янзы-бүрү хекселдер белен болуп турупкан. Тудуушкуннуң тургузукчулары электри дамчыдылгазының түр шугумнарын тургузуп, шинчилел ажылдарны ам чоруда бергеннер. Ооң-биле кады улуг тудуг ажылдары база калбарган.

Тудуушкуннуң шөлдеринде Уралдың машина заводунуң бүдүрүлгезиниң күчүлүг электрилиг үш кубтуг экскаваторлары ажылдап турар.

—Ол кайгамчыктыг эки машина чүве. Ол болза, әәлчәәнде чер казыкчыларын 700 чедир солуп турар. Оруктар кылырына болгаш өске-даа ажылдарга херек чер казар машиналарны, хөй-хөй экскаваторларны хереглеп турар бис, олар шуптузу—ада-чурттуң бодунуң бүдүрүлгезиниң кылып бүдүрген түүлдери болур. «С—80»-деп тракторнуң шимчедип турары чүгле чаңгыс скрептер безин әәлчәәнде ийи муң кубометр породаларны болбаазырадып кылып турар—деп механиктер медеглеп турарлар.

«Куйбышев гидростройнуң» шөлдеринде Свердловскиниң болгаш Ленинградтың, Киевтиң болгаш Минскиниң, Воронежтиң болгаш Сталинградтың, Ыракы Чөөн Чүктүң болгаш Балтий чоогунуң республикаларының заводтарының маркаларын чыпшырган механизмнерни, машиналарны, хекселдерни кижи дораан көрүп ап болур. Ол черже Совет Эвилелиниң эң ырак булуңнарындан үнген кижилер чеңдип кәәп турарлар. Чер бөмбүрзәәнде энергетиктиг суг белдириниң ол тергиин улуг тудуунга бүгү чурт киржип турар.

Тудуушкуннуң шөлдеринде күжениш кинниг тургузукчу ажылы дүн-хүнү-биле чоруп турар.

II. ЧҮК ПОРТУНДА.

Октябрьниң эртени. Волгадан серин кылдыр салгыннап турган. Ол улуг хемде амыдырал минутвда-даа соксавайн турган. Ол хемде баржаларның чүүктерин дажыглап берип турар буксирлиг пароходтар эштип чоруп турганнар, база боду чоруур улуг хемелер, чорумалчылар сөөрткен пароходтар чылып чоруп турганнар болгаш салдаан ыяштар база бадып тургулаан. Пароходтар эң-не янзы-бүрү хевирниң чүүктерин дажыглап турганнар: Ленинград-биле Свердловскиден электри хекселдерин, Горький-биле Москвадан автомашиналарны, Челябинскиден тракторларны, Саратовтан электролебедкаларны, Казаньден тууйбуларны... Тудугже эң-не янзы-бүрү әртемниг кижилер кәәп турар. Чижәәләәрге, ажылчыннар, инженерлер, механиктер, техниктер, геологтар, шинчилекчилер. Олар болза, тудуг ажылынга улуг дуржулгалыг кижилер болуп турар.

Чүүктер сөөртүлгези хүннүң-не көвүдеп турар. Порттуң чүүк чүдүрер болгаш чүүк дүжүрер албаныңың ажылдакчылары болза, боттарының хүләәлгелерин долдур күүседир дәәш кызымаа-биле ажылдап турарлар. Чоокта чаа-ла Жигулев дагларынга чаңгыс пассажир турар улуг эвес үвек турган болгаш чаңгыс-даа чүүк салыр көвүрүт чок турган. Ам ында чүүк салырынга херек үш көвүрүг тургустунган. Ында ийи кран ажылдап турар. Оларны улуг крановщик Лаврентьев мергежилдии-биле удуртуп турар. Тракторну улаткаш, кран ону эрикче таваар көжүрүп аппарып каап турар. Пароходтарның чүүктериниң дужурүшкүнүнүң дүргени мормазындан артык дүрген чоруп турар. Өртәәлдиң бүгү коллективи—Көдүрөр кранның улуг механиги Анатолий Тарасов, машинист Круткин, шимчедикчи Тышко, чолаачылар Грунин, Костыев олар чүдүрүлге талазы-биле транспорттарны саадатпазын оралдажып турарлар.

Ооң-биле кады порттуң улам ыңай механизастаашкынының болгаш чорудуушкун талазы-биле мергежилин улгатырарының ажылдарын чорудуп турар. Чылчып шимчеп турар болгаш турум транспортёрлар ажылдап турар. Олардың ажылы чүүк дүжүрүлгезин чүгле дүргедедип турар әвес, харын складтың бажыңнарын кончуг эки ажыглаар арганы берип турар.

III. ЯНЗЫ-БҮРҮ ОРУКТАР ТУДУУШКУНУНДА

Чүүктерниң сөөртүлгези улам-на көвүдеп турар, ынчалза-даа сөөртүлгелерниң кол нуруузу демир орук транспортунга онаажыр. Ол чорукту барымдалааш тудугжулар болза, эң кыска хуусаада демир оруктарның шугумнарын тудуп тургузуп, машина оруктарын кылыр дәәр бүгү күштерни үндүрүп турарлар. Бо ажылга өртектиг инициативазын Куйбышев областың Ставропольский районнуң колхозчулары әгелеп үндүргеннер.

—Бодувустуң күштеривис-биле он-он километр оруктарны кылып алыылыңар — деп ставропольчулар кыйгырыг үндүрүп алганнар. Ынчангаш муңмуң колхозчулар демир оруктар болгаш машина оруктарының тудуушкуннарынче үнүпкеннер.

Демир орук шугумунуң тудуушкунуу чаа, дүрген аргалар-биле кылдыып турар. Ол харыысалгалыг онаалганы хуусаа бетинде күүседириниң сорулгазын салып алган үүс-үүс кижилерниң хайныышкынныг күш ажылы демир орук тудуушкунунда чоруп турар.

Чер ажылдарының хемчәәли үүс-үүс муң кубометр болуп турар. Ол ажыл колдуунда механизмнер-биле күүсетинген турар ужурлуг. Оруктуң чалын хөөп, дескилеп турар күйбышевчилерге дузалаары-биле Уралдың механикчиткен колонналары база чеьдип келгеннер. Баштайгы хүннерден әгеләәш-ле уралчылар бедик бүдүрүкчүлүү-биле ажылдааннар. Экскаваторщиктер Кислов болгаш Самойлов, скреперисчилер Пирогов болгаш Андреев олар хүннүңне онаалгаларын ийи катап хөй кылдыр күүседип турарлар. Чүгле чаңгыс айда безин күчүлүг тудуг механизмнери-биле хандыртынган Уралдың колонналары 150 муң ажыг кубометр довуракты ажылдап кылганнар.

...Он-он километр хемчәәлдиг белен орук шагда-ла кылдына берген. Ам шпалдар салыры чоруп турар, база баластың тырый шаап каан рельстериниң рихтовказын чорудуп турар. Тудугжуларның соок-дарый шенелде паровозтар шагда-ла чоруп турарлар, олар болза тудугжуларның бурунгаар ырап бар чыдар отрядтарынга бүгү чүүктерни чедирип берип, механизмнерни чоокшулады сөөртүп берип турарлар. Мыңай хөй әвес үе әрте бәәрге бо чаа оруктап «Куйбышев гидростройка» херек машиналарлыг, механизмнерлиг, хекселдерлиг, тудуг материалдарлыг паровозтарның составтары чоруп әгелдәр. Боттарының кызымакай күш-ажылы-биле муң-муң кижилер ол өөрүш күүлүг болгаш байырланчыг шактың тиилелгезин чоокшуладып турарлар.

IV. ДАЙЫНЧЫ ОНААЛГА

Суг күжү-биле ажылдаар электростанцияның ол тергиин улуг плотинаның болгаш бажыңының тудуунга херегләәри-биле миллион-миллион кубометр элезин, даш болгаш өске-даа тудуг материалдары негетинип турар ол ажылдарның улуг хемчәәлин билин алырда чаңгыс чижектен өөренип көөр ужурлуг. Геологтарның мурнунда салдынган сорулга болза, эң кыска хуусаада бетон ажылдарның бүдүрүлгезинге херек 5 миллион кубометр хемчәәлдиг материалдар-биле, плотинаның черже талазының кезәәнге херек 100 миллион кубометр хемчәәлдиг элезин-биле, чәәрби миллион кубометр хемчәәлдиг тудуг дажы-биле тудуушкунну хандырар. Бо тудуг материалдарын дилеп тыварын инженер Свиридов удуртур.

—Ажылдарның ындыг хемчәәлин күүседири шинчилекчилерниң коллективинден улуг күжениишкинни болгаш инициативаны негеп турар. Ындыг болза-даа бистер сталинчы онаалганы күүседип турарывысты билир бис, ынчангаш бистиң бүгү ажылдакчыларывыс күжүн харамнанмайн кызымакайы-биле ажылдап турарлар болгай. Бистер боттарывыстың хүләәлгелеривисти алдарлыы-биле күүседир бис: бетон ажылдарынга херек элезиннерниң чугула хемчәәлин бистер шагда-ла тып апкан бис, плотинаның янзы-бүрү кезектеринге херек даштарның, элезиннерниң шинчилели чедиишкинниг чоруп турар. Бо дайынчы онаалганың күүседиишкининиң үезинде бистиң кызымакай мастерлеривис — Добрынинаның, Нечмовтуң болгаш Фастовецтиң бригадалары онза шылгараан. Ол бригадаларның кежигүн бүрүзү ийи-үш кижилерниң хуузун ажылдап турар—деп эш Свиридов чугаалаан.

V. СОЦИАЛИСТИГ ЧАА ХООРАЙ

Келир үедеги улуг Волганың эрии болур хадылыг чараш арыгда чаа социалистиг хоорайның баштайгы кварталдарының сарыг-сарыг бажыңчыгаштары көстүп турган, аңаа ийи чыл болгаш хөй муң тудугжулар чурттаарлар. Ол болза, Поволжьениң чараш хоорайларының бирәәзи болу бәәр, ол хоорайга чырык, чылыг улуг бажыңнар, школалар, магазиннер, ногаан үнүштер-биле каастатынган делгем даш кудумчулар тургустунар.

Хоорайның чоогунда — тудугнуң бүдүрүлгелери болур үш ыяш дилер заводтар ажылдап әгеләәннер. Олар чылдың-на үүс-үүс кубометр дилген материалдарны шагдала берип әгеләәннер.

Чурттаганың болгаш культурлуг амыдыралдың бажыңнарының тудуушкуну хүннүң-не калбарып, бедик бүдүрүкчүлүг механизмнер-биле хандыртынып турар. Чоокта чаа-ла тудугда бажыңнарны штукатуралап кылыры берге турган. Ам штукатуржу машина чеьдип келген болгаш штукатура ажылдары хөй катап дүргедәән. Бажыңнарны кылгаш дүрген дужаары дәәш чарыш чоруп турар, ону чеьдип алырынга күш-ажылдың чаа аргаларын ажыглааны аңаа дузалап турар. Эң чоокку үеде бажыңнарның дүрген тудуушкуну болур. Аңаа ыяш кылып болбаазырадыр комбинат ажылдаар, ук комбинат болза, бажыңнар тударынга херек белен ыяштарны белеткәәр.

Кышкы үелерде бажыңнарның тудуушкунунуң темпилерин кудулатпас дәәш күштүг бетоннуг әзилдириишкининиң белдири тургустунуп турар болгаш суг дамчыдылгазының хоолайын база шөйүп чорудуп турар. Шөлдерже чугула тудуг материалдарын чоокшуладыр сөөртүп эккеп турар.

Социалистиг чаа хоорайга чамдык бажыңнарны улус чурттадыры-биле шагда-ла дужаап берипкен. Бир дугаарындала чурттакчылар ол бажыңнарга боттарының амыдыралын әгелей бергеннер. Бажыңнарның бирәәзинде суг төлевилелиниң экспедициязының техниктиг удуртукчузу эш Ждановтуң өг-бүлези чурттап турар. Ооң кадайы Елена Дмитриевна тудугда техник болуп база ажылдап турар. Елена Дмитриевна геологтардан шенелде хөрзүннерни ап алгаш оларның туснай аттарын илередип бижәәш, оларны шинчиләәри-биле Москваже чорудуп турар. Елена Дмитриевна бодунуң ажылынга кончуг тааржып турар болгаш бодунуң келир үедеги чаа хоорайының дугайын, ажылдың улуг курлавырының дугайын сорук кириишкини-биле өөрүп чугаалап турар.

VI. ТУДУГЖУЛАР ӨӨРЕДИЛГЕДЕ

Дүштеки чем чапсары. Күчүлүг экскаваторнуң улуг деспизин куду бадырыпкан. Ында делегейниң политиктиг чуруун база быжыглап каан. Лектор Власов тудугжуларга бүгү-делегей байдалының дугайында, корей улустуң маадырлыг демиселиниң дугайында чугаалап берип турар. Эш Власов чуруктан хан төгүүшкүннүг тулчуушкуннарның болуп турар черлерин дыңнакчыларга көргүзүп берип турар. Ооң лекциязын чыылганнар кичәәнгейлии-биле дыңнап ап, хөй-хөй айтырыгларны аңаа салып турарлар...

Политиктиг болгаш эртем билиглер нептередириниң талазы-биле Бүгү-әвилел ниитилелиниң Куйбышевте салбырының лекторлары база аңгы-аңгы аалчылар «Куйбышевгидростройнуң» шөлдеринге эптиле тургулапкан тургулаарлар. Чүгле октябрьде ниитилелдиң кежигүннери эштер: Власов, Филиппов, Иванов, Рыбкин, болгаш өскелер-даа янзы-бүрү темаларлыг чүс ажыг лекцияларны болгаш илеткелдерни номчааннар. Чүс-чүс агитаторлар, ам РСФСР-ниң Дәди Совединге болур соңгулдаларга белеткенип турар тудугжуларның ортузунга идепкейлиг ажылды чорудуп турарлар.

Чүс-чүс ажылчыннар болгаш албан хаакчыттар кежәәлерде өөренип турарлар. Тудугга катап кирген хөй-хөй ажылчыннар болгаш колхозчулар курстарга, стахановчу школаларга янзы-бүрү тудуг эртемнерин өөренип ап турарлар. Чоокта чаа Куйбышевтиң инженер тудуг институдунуң кежәәки салбыры ажытынган.

Партия чырыдыышкынының четкизиниң өөредилге чылы организастыг әгеләән. 50 ажыг политиктиг школалар болгаш бөлгүмнер ажылдап әгеләәннер. 20 бөлүк кылдыр катышкан хөй-хөй коммунистер болгаш партия кежигүнү әвестер большевизмниң теориязын бот өөредилге-биле өөренип турарлар.

Партия кабинединге хүннүң-не лекцияларны, илеткелдерни, консультацияларны чорудуп турар...

Коммунизмниң улуг хемчәәлдиг тудуунуң ажылчы хүннери маадырлыг тургузукчу күш-ажылы-биле күжениишкинниг өөредилге-биле долдунган. Американың болгаш Англияның империалистери делегейниң чаа-дайынын өскүдүп турар үеде, делегейде бир дугаар социалистиг күрүненің күчү-шыдалын быжыглаарынче, база совет кижилериниң амыдыралын экижидеринче угланган тергиин улуг тайбың тудуушкунну Совет Эвилелинде калбартып турар.

Куйбышевтиң суг белдириниң тургузукчулары бойдусту чаартырының геониальдиг сталинчы планын дүрген боттандырар дәәш боттарының бүгү күштерин берип турарлар.

Г. ДРОБЫШЕВСКИЙ.

Куйбышевгидростройнуң шөлү.

Кызылдың башкыларының январь чөвүлел хуралы

Чөвүлел хуралдың мурнунга кол салдынган сорулга болза, дыл әртеминиң айтырыгларының талазыбиле эш И. В. Сталинның өөредиин барымдалааш, орус, тыва болгаш даштыкы дылдарны башкылаарын үндезини-биле әде тургузарын школаларда канчаар күүседип турарын болгаш ам канчаар тургузар дугайында, база бир дугаар чартык чылда өөредилге-кижизидилге ажылдарның түңнели турган.

Баштайгы айтырыг дугайында делгеренгей илеткелди дыл әртеминиң кандидады эш А. Пальмбах кылган.

Илеткелден илерәәни болза, хоорайның дыл башкылары болгаш школаларның удуртукчулары дыл әртеминиң дугайында И. В. Сталинның генийлиг ажылдарын хандыр өөренир болгаш ажылды әде тургузар дугайында әләән практикалыг ажылдарны чоруткулаан. Ынчалза-даа, чорутунган ажылдар негелдени ыракта хандырбайн турар.

Дириг литературалыг дылды өөреникчилерге шиңгәәдир, грамматикалыг сайгарылганы шын чорудар улуг ажылдар ам-даа куду шынарлыг. Дыл талазы-биле өөреникчилерниң билии дыка куду, 3343 өөреникчилерден 415 кижи багай өөренип турар. Олардан 365 кижи орус дылга багай өөренген. Эң кудуку шынар №1 школада. Ол школада багай өөренип турар 194 кижиден 99 кижи орус дылга багай демдектиг болган. Школаның дирекциязы (мурнунда турган директору эш Улупов) болгаш дыл катыжылгазы (даргазы Корнева) шиитпирлиг чүү-даа кылбаан.

Илеткелчи болза, №1 болгаш №3 школаларның өөреникчилериниң кандай болгаш холбагжок, чер-черниң аяннарын барымдаалаан бижимел ажылдарын номчуп көргүскүләән. Ында литературалардан утказын четче билбейн барганы болгаш аян чок, чоннуң дылындан карышкактыг домактарны хереглегиләәнин әләән илередип чугаалаан.

Чамдык башкылар чогум Маррның марксисчи әвес өөредии түү чүвел, ол шынап мында, бистиң областа чеьдип кәәп четикен бе деп айтырыгларны эки ылгап билбәән болгаш ол шын әвес өөредигни билип, ынчангаш боттуң ажылындан ону ап октаарда чүү канчаарыл, Маррның хамык өөредиин катап өөренир бе дәән ышкаш айтырыгларны үндүрүп турган.

Грамматикалыг сайгарылганы шын әвес, канчаар кылып турганын, ам канчаар чорутса чогуурун чөвүлел хуралдың киржикчилери кончуг сонуургап дыңнааннар. Илеткел сөөлүнде делгеренгей саналдар болгулаан. Ылаңгыя эштер Мазуревская, Шашкова, Покровский Титова—программада, ажылдың практиказында четпестерни болгаш ону узуткаарының аргаларын чугаалаанар.

Дараазында хүнде школаларның өөредилге-кижизидилге ажылдарының түңнелин хоорайның улус өөредилге килдизиниң әргелекчизи эш Н. Уткин илеткәән. Илеткел сөөлүнде 10 кижи санал берген. Кызылдың школалары әрткен чылгызынга бодаарга, өзүлде колдуунда чок чыгыы болган. Чамдык школалар, ылаңгыя №1 школа (директору турган Улупов) болгаш №5 школа (әргелекчизи Ажыгибицева) ажыл-чорудулгазын сулараткан. Өөредилгениң шынарын бедидер болгаш өөреникчилерни кижизидер дугайында айтырыгларны чугулага санаваан. Шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди өш-биле кызар чаңчылдарже киргиләән.

Ооң-биле чергелештир эки түңнелди көргүскен болгаш долу өөредигни чеьдип алыр аргалыг болгаш чедип ап-даа турар школалар болгаш башкылар бар. №2 школада багай өөренип турар 19 кижи бар, ук школа 1-ги улуңдаазындан дыка бедип келген: 12 класстарның 6-зы долу өөредилгелиг, 113 пионерлер шупту эки өөренип турар.

Эштер Ермакова, Полева Строкова, Санчат, Сангы-Бадраа, Мартынова, Дамбыл, Катаева, Шатохина, Житкова болгаш өскелер-даа долу өөредигни чеьдип алганнар. Ниитизи-биле долу өөредиглиг класстар болгаш башкыларның саны көвүдеп турар. Чедиишкин болза, найыралдыг болгаш чурумнуг коллективте, шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел калбарган школада болуру маргылдаа чок.

Хуралдың киржикчизи болганымда, чамдык фактыларны чугаалавас аргам чок. Келир үениң тургузукчулары 3.348 салгакчыларны өөредир, коммунизмниң кижизидилгезинге чаңчыктырар хүндүлүг хүләәлгени школаларга дааскан. Школалар ону сула күүсеткен. Ооң улуг буруузун хоорайның улус өөредилгезиниң килдизи (әргелекчизи эш Н. Уткин) хүләәр. Эш Н. Уткинниң илеткели ажылдың четпезин илеретпәән болгаш шынында школаларның ажылын ол билбес болган. Чөвүлел хуралдың киржикчилери аңаа дыка килеңнәән. Ооң ажылын олар чидии-биле шүгүмчүләән.

Четпестерин чугаалаптарга, №1 школаның чамдык башкылары бут кырынга туруп кәәп, шимәән үндүрүп тургулаан. Аныяктарның кежәәки школазының башкылары (директору эш Абрамова-биле кады) хуралдың чорудулгазынга шаптыктап-шимәәргеп, озалдап-даа турдулар. Бо фактылар ажылче кымның кан. чаар көрүп турарын чаягаар-ла херечилеп турар-дыр.

Хуралга ВКП(б) хооркомунуң секретари эш Степанов башкыларның кол сорулгаларының дугайында чүве чугаалаан. Эш Степанов кол сорулга кылдыр политөөредилгени, шүгүмчүлелди калбартырын, эш И. В. Сталинның өөредиин ханы өөренип алырын онзалап демдегләән. №1 школаның өөреникчилери чурум үреп турар, башкылар ажылга озалдап кәәп турар, политөөредилгеден дезип турардыр. Ол бүгү четпестерни чайладыр херек. Башкылар бодунуң ажылынче, ооң бүгү талаларынче көрүр херек—деп эш Степанов чугаалаан. Оон ыңай ам болур РСФСР-ниң Дәәди Совединге соңгулдаларже кол ажылды угландырарын, бүгү башкыларның киржирин ол кыйгырган.

Башкылар чаа күш-биле дыңзыгыышкынныг ажылдаарынга, чедиишкинниг болурунга ынаныштыын боттарының саналдарынга илереткиләән.

Бир болгаш ийи дугаар айтырыгларның дугайында тодаргай болгаш делгеренгей шиитпирни хүәәп алган. Чөвүлел хуралга область Совединиң күүсекчи комитединиң даргазының оралакчызы эш Анчима болгаш эштер Горелов, Степанов, Кузнецов, Гольцев олар киришкеннер.

А. БЕЛЕК-БАИР.

Областың национал театрында

Областың национал театрының тыва бөлүүнүң шиичи уран-мерген аргалары болгаш сценага көргүзүглери хүн-бүрүде өзүп турар. Улуг орус улустуң чогаалчызы Н. В. Гогольдиң „Ревизор" деп шиизин тыва дыл кырынга бир дугаарында-ла көргүзер деп белеткенип турар.

РСФСР-ниң алдарлыг артизи, режиссер М. С. Забродинниң баштал-газы-биле „Ревизор" деп шиниң сөөлгү белеткели чоруп турар. Тыва артистер ол шииде шупту киржип турарлар.

Шииниң кол киржикчилери—Хлестаковтун, чем дажыкчызының, Осиптиң, Анна Андреевнаның болгаш Мария Антоновнаның рольдеринде театрның эң эки артистери: Чыргал-оол, Өлзей-оол, Мунзук, Каракыс, Севильба ойнап турар. Николай Васильевич Гогольдиң орус улуска болгаш делегейге алдаржаан өлүм чок „Ревизор" деп шиизин Кызылдың көрүкчүлеринге бо айның ийи дугаар чартыындан әгелеп көргүзер деп турар.

В. ФОНШТЕЙН.

Мергежилдиг повар Түлүш Апык

Хендерге школазының өөреникчилери, Түлүш Агбановна Апыкты хүндүләәрлер. Чүге дәәрге, эш Т. А. Апык кадай ол школаның столоваязынга 10 чыл иштинде поварлап, школачыларга хоолулуг болгаш амданныг чем кылып бәәр талазы-биле мергежилдиг ажылдап турар.

Повар Т. А. Апык өөреникчилерге эптиг, әәлдек болгаш бодунуң ажылының мергежилиниң болгаш арыг-шевериниң талазы-биле өскелерге үлегерин көргүзүп, столоваяны ийи хонгаш-ла чуп, чугайлаашкынын үргүлчү чорудуп турар. Столоваяның саваларын үргүлчү саваннап, әлезиннеп чуп турар. Эш Апыктың кызымак ажылының түңнелинде столовая от, чырыткыдан болгаш аш-чемден үзүктелбес.

Повар Т. А. Апык чүгле столоваяда эки ажылдап турар әвес, бодунуң политиктиг билиин бедидерин кызып, тыва бижик өөренир бөлүмде кирип алган кончуг эки өөренип турар. Ам «Шын» солунну чыл хуусаалыг чагыдып алган номчуп, ында бижәән үүлдерни өскелерге таныштырып турарын чеьдип алган.

В. МАКСЫР.

Транспортчулар үнүпкеннер

Ыраккы районнарже чугула хереглелдиң бараан, продукциязын чедиринге аът транспортун кызыл районунда организастап әгеләән. «ТАРН 12 дугаар улуг хурал» колхозтуң 12 шанактыг аттарын колхозчу Сотпуйоол баштады 4 кижи, «Ондум» колхозтуң 7 шанактыг аттарын болгаш 2 тевелерин колхозчу Наксыл-оолду баштады 3 кижи дагдыныып алгаш, бараан чүдүрген коштары-биле Тере-Хөл районунче кышкы орук ажыдып чорупканнар.

Сесерлиг сумузунда «Баян-Хем», «Малчын» болгаш Көк-Тей сумузунда «4 дугаар 5 чыл» колхозтары аттарның транспортка чоруурунга белеткелин дооскан, олар ам удавас чоруур деп турар.

А. СУНДУЙ.

Колхозчу хойжу

Улуг-Хем районнуң Баян-Кол суурда «Х дугаар Улуг хурал» колхозтуң кежигүнү Кыргыс Шагдыр ниитиниң малының баш санын көвүдедир дәәш бүгү күжүн салып, ак-сеткилдиг ажылдап турар.

К. Шагдыр кыжын-даа, чайын-даа колхозтуң бир коъдан хой, өшкүлерин база тевелерин доктаамал кадарып турар. 1950 чылда малчы Шагдыр 190 хойлардан 195 хураганнарны, 110 өшкүлерден 115 анайларны, 24 тевелерден 24 бодаганнарны менди камгалап алган.

Ниитиниң малын одарладырынга эң эки одарларны малчы К. Шагдыр шилип алган болгаш ук одарларны әәлчәәр ёзугаар чөп ажыглап турар. К. Шагдыр 300 ажыг хой, өшкүлерни. Кара-Шат деп дагда одарладып кадарып турар, ооң хойлары шуптузу кадык болгаш эки деңгилделиг. К. Шагдыр малдың хоралыг дайзыны бөрү-биле демиселди эки чорудуп, чоокта чаа бир бөрүнү какпалап, бир бөрүнү боолап өлүрген.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Башкыларның шыдыраа маргылдаазы

Чоокта чаа Сүт-Хөл районнуң башкыларының шыдыраа маргылдаазы болуп эрткен. Маргылдаага эң шыырак 12 кижи ойнаан. Аңаа районнуң улус өөредилге килдизиниң әргелекчизи Григорий Балчир 11 кижини уткаш, бир дугаар черни әжеләән, башкылар Бегзиваа, Монгуш Дадар-оол олар 10—10 кижини уткаш, ийи дугаар черни әжеләән, база Кызыл-Тайга әге школазының башкызы Ондар Шагдыр 9 кижини уткаш, үш дугаар черни әжеләән. Маргылдаага киришкеннер спорттуң база бир хевири—хөл шыдыраа ойнаарынга улуг сонуургалдыын илереткеннер.

А. ДОПЧАА.

Школаже болгаш башкыларже улуг сагыш салыр

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр суму төвүнде школа бар. Ында 5 башкы ажылдап турар. Суму Совединиң, ооң даргазы эш Тас-оолдуң талазындан башкыларны одаар чүүл-биле хандырарынче сагыш салбайн турар. Эш Тас-оолдуң мурнунга ол дугайында негелде тургузарга—„Башкылар боттары ыяшты садып оттулар ужурлуг"—деп харыылап каар боордан башка, кандыг-даа хемчег албайн турар.

Тас-оолдуң бо мындыг бюрократсыг, советчи әвес байдалының ужурундан чүгле башкыларның-даа әвес, харын школаның одаар ыяжы база үстүп, ол хагдынарынга чеьдип турар. Школа чанында әвәәш ыяш бар болза-даа, ол шупту доң ирик болганының уламы-биле одаарга кыппас, шыжыгайнып чыдар. Өөреникчилер соок черде өөренип, чурттап турарлар.

Оон ыңай, башкылар албан-херек ужурунда чорук кылып, район төвү баар дәәш аът айтырарга, суму Соведи база-ла хандырбайн турар. Чадап кааш, чамдык башкылар 30—40 километр черге чадаг кылаштажып турар. Ол ышкаш район төвүнден уругларның чиир аъш-чемин сөөртүрүнге транспортту база-ла хандырбайн турар.

Мынчангаш, Алдан-Маадыр суму Совединиң, ооң даргазы эш Тас-оолдуң школа болгаш башкыларды окта таарышпазы-биле көрүп турарын чогуур организациялардан дарый хынааш, шиитпирлиг хемчегни алыры чугула.

Улус демократиязының чурттарында культураның көдүрлүүшкүнү

Улус демократиязының чурттарының ажылчы чоннары чаа амыдыралды тургуспушаан, социализм дээш демисел культура революциязын боттандырары дээш демиселден чарылбас деп чүвени ханызы-биле медереп турарлар. Чехословакияның, Польшаның, Венгрияның, Румынияның, Болгарияның болгаш Албанияның улустуң чазактары болгаш коммунистиг база ажылчын партиялары экономнуг планнарны боттандырары-биле кады культура тургузуушкунун бурунгаар шимчедир дээш бүгү хемчегленнии ап турар.

Ийи чыл бурунгаар Чехословакия республика улус ажыл-агыйын катап тургузарының ийи чыл планын чедишкиннинг доосканда база тургузуушкуннуң беш чыл программазын боттандырарынче белеткенип турда, республиканың президентизи Климент Готвальд: «Чүгле экономнуг эвес, харын улустуң культурлуг көдүрлүүшкүнү дээш планныг улуг демиселди эгелеп турар бис... Бистиң киживисти сагыш-сеткил болгаш мораль талазы-биле көдүрер төлээде, культураның эрткен бүгү-ле улуг эртинезин аңаа четчир кылырын болгаш билиглерже эжикти аңаа ажыдып бээрин бис күзеп турар бис»—деп чугаалаан.

Бо улуг болгаш чугула сорулгаларны боттандырбышаан, коммунистиг партия болгаш Чехословакияның улустуң чазаа кайгамчыктыг чедиишкиннерни чеъдип алган. Улустуң эрге-чагыргазының чылдарында чуртта 1000 ажыг чаа школалар, 1500 ажыг клубтар, муң-муң библиотекалар болгаш көдээниң номчулга черлери ажытынган. Хоорайларда болгаш суурларда чаа-чаа театрлар болгаш культура бажыңнары көстүп келген.

Чазак болза, ажылчын аныяктарның культурлуг өзүлдезиниң дугайында улуг сагыш салыышкынын илереткишаан, ажылчын аныяктар белеткээр талазыбиле баштайгы 16 школаларны дээди өөредилге черлери кылдыр тургускан. Чоннуң эң-не калбак кезектеринге четчип турар солуннарның, номнарның болгаш сеткүүлдерниң тиражы чыл бүрүде өзүп турар.

Бичии Албанияны дайынга чедир Европада эң-не хожудангай чурт деп санап турган. Албанияның чонунуң хөй кезии, ылаңгыя көдээ чурттакчылар бижик билбес турган.

Амгы Албания ооң хөй чүс чылдардагы төөгүзүнүң бүгү дургузунда уругларның ыяавыла өөренир бүгү ниити өөредилгезиниң дугайында хоойлуну боттандырып турар. Хоорайларда, суурларда, үлетпүр бүдүрүлгелерде болгаш чаа тудугларда бижик билбес чорукту узуткаарының талазы-биле хөй санныг курстар ажылдап турар. Он-он муң әр болгаш херээжен кижилер номчуурунга болгаш бижиринге өөренип алганнар.

Улус демократиязының чурттарында культураның көдүрлүүшкүнү дээш демисежип турар

Амгы үеде Албания республика дайын мурнунда турганынга бодааргa 3,5 катап хөй эге школаларлыг болуп турар. Дыка хөй чаа ортумак школалар, техникумнар, культура бажыңнары, номчулга черлери болгаш библиотекалар ажытынган. Чуртта баштайгы дээди өөредилге чери — башкы институту тургустунган; уран-чүүлдүң болгаш хөгжүмнүң школалары ажытынган. Кинотеатрларның саны дөрт катап көвүдээн.

Буржуаз тургузугнуң үезинде ажылчы чоннуң ургларының хөй кезии дээди өөредилге черлеринге өөренир арга барык-ла чок турган. Чижээ, Венгрияга ажылчын-тараачын аныяктар студентилериниң ниити санының чүгле 3,5 хуузу болуп турган. Улус демократтыг тургузуг ол чөптүг эвес чорукту узуткаан. Ам Венгрияда 30 муң студентилериниң чартык кезии — ажылчыннарның болгаш күш-ажылчы тараачыннарның уруглары болуп турар. Шак ындыг байдал улус демократиязының өске-даа чурттарында бар.

Дайынга чедир Болгарияга школалар эвээш турган болгаш школалар тудуунга кончуг эвээш хөреңгини үндүрүп берип турган. Реакциялыг чазак дээди өөредилгениң айтырыын шиитпирлээр хөөн чок турган. 60 ажыг чыл бурунгаар үндезилетинген чүгле чаңгыс институт чуртка турган. Ада-чурттуң фронтузунуң чазаа эң-не кыска хуусааның иштинде ийи муң хире эге школаларны болгаш ийи чаа университеттерни тургускан. Дайын мурнундагы үе-биле дөмейлээрге студентилериниң саны 3,5 катап өскен. Ам чурттуң 180 чурттакчыларынга бир студент онаажып турар.Ынчаарга Францияда бир студентиге 500 чурттакчылар, Англияда—526 чурттакчылар онаажып турар.

Улус демократиязының өске-даа чурттарында ышкаш Болгарияда кежээки университеттер тургустунган, ында аныяктар бүдүрүлгеден чардыкпайн өөренип турарлар. Үлетпүр бүдүрүлгелерде ажылчын аныяктарның школалары болгаш билиг бедидилгезиниң хөй санныг курстары ажылдап турар.

Эртем-шинчилел институттары, эртемнер академиязы, театрлар, кинолар чонга бараан болуп турар. Радиожудулганы интенсивтиг чорудуп турар. Чижээ, Польшада чүгле чаңгыс чылдың дургузунда 50 чаа радиобелдирлерин тургускан болгаш 176 муң репродукторларны, ооң иштинде 87 муңну көдээлерде тургускан.

Улус демократиязының бүгү чурттарында бот-тывынгыр уран-чүүл улуг калбарыышкынны алган. Үлетпүр бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, өөредилге черлеринде болгаш көдээлерде шииниң, хөгжүмнүң, ырының муң-муң бот-тывынгыр коллективтери тургустунган. Бот-тывынгыр уран-чүүлдүң эң-не салым-чаяанныг киржикчилерин хөгжүм, театр школаларының болгаш консерваторияларның өөредилгезинче чорудуп турар.

Улустуң эрге-чагыргазы культураның, литератураның болгаш уран чүүлдүң ажылдакчыларын бүгү талазы-биле деткип турар. Элээн хөй чурттарда, чижээ, Болгарияда, Венгрияда эртемниң адырынга чеъдип алдынган улуг чедиишкиннер дээш литератураның болгаш хөгжүмнүң эң эки чогаалдары дээш чогаадылгалар дээш чыл бүрүде тыпсыр национал шаңналдарны тургускан.

Улус демократиязының чурттары көдээде культура-чырыдыышкын ажылынче улуг кичээнгей салып турар. Көдээлерде номчулга черлериниң болгаш клубтарның саны чыл бүрүде өзүп, олар болза, культураның ёзулуг одаглары болуп турар. Хөй санныг көжер кинолар, үнүүшкүннүг театрлар, лекторлар болгаш илеткелдер көдээ районнарны хандырып турар. Эртемниң болгаш политиктиң билиглерин чоннуң ортузунга нептередир талазы-биле улуг ажылды чер болганда чорудуп турар.

Улус демократиязының чурттарының көдээлеринде культура-чырыдыышкын албан черлериниң калбарыышкынын мооң адаанда чижектерден шиитпирлеп болур. Чижээ, Румынияның улус республиказының көдээлеринде ам 12 муң культура бажыңнары санатынып турар, оларда библиотекалар база ажылдап турар. 1950 чылдың бир дугаар чартыында библиотекаларның номнарын 720 муң тараачыннар ажыглаан. Ол-ла үениң дургузунда чер-черниң бот-тывынгыр коллективтериниң чартык миллион хире уран-чүүл көргүзүглерин культура бажыңнарынга үндүрген. 1949—1950 өөредилге чылдарында культура бажыңнарының болгаш номчулга черлериниң чанында бижик билбес чорукту узуткаар талазы-биле курстарны 516.607 кижи доосканы. Румыния республиканың беш чыл планы чуртта бижик билбес чорукту бүрүн узуткаарын көрүп турар.

Улус демократиязының чурттары культура революциязын боттандырбышаан, боттарының аразында культурлуг харылзаазын быжыглап, дуржулгаларны калбаа-биле солчуп, бот-боттарынга дузалажып турарлар. Олар бодунуң хостакчызы — Совет Эвилели-биле сырый харылзааны тудуп турарлар. ССРЭ-де культураның көстүп көрбээн чечектелиишкини болза, Польшаның, Чехословакияның, Венгрияның, Румынияның, Болгарияның болгаш Албанияның улустарынга сорук киирикчи улуг үлегер болуп турар.

Д. БОЧАРОВ.

Югослав чазакка Венгрияның нотазы

БУДАПЕШТ. Бүгү солуннар дыңнадыгны парлап үндүргеннер, чүл дизе, январь 6-да Венгрияның даштыкы херектериниң министерствозу югослав кызыгаарларның кем-буруулуг органнарын чажырып турар Титонуң дипломаттыг арга-методун сойгалап илередип турар нотаны Югославияның Будапештиде элчин черинге дамчыдып берген.

1950 чылдың күзүнүнде Апатиштванфалва-Кальман Макош деп көдээ суурдан он беш харлыг бичии оол арыг иштинге аза бергеш, Югословакияның девискээринче кирип келген. Аңаа ону тудуп алгаш, Югославияның кызыгаар черинге, эң баштай Бюдфалвага, а ооң сөөлүнде Петерхедьке эккелген, ооң сөөлүнде ону Мурас-Омбаттың УДБ килдизинге (тодаргайлаарга «титочу камгалалдың» — күрүнеиң айыыл чок чериниң эргелелинге) эккелген турган. Байысаалганың үезинде бичии оолдуаары-биле хилинчектеп эттээн, ынчаарга хоругдалдың сөөлүнде венгр кызыгаарын дамчыштыр эккеп каапкан болган.

Ооң-биле чергелештир 1950 чылдың октябрь 2-де Венгрияның даштыкы херектериниң министерствозу югослав чазакка нота чоруткан, ол нотада бичии кижини каржызы-биле аажылап турган болгаш ону дүрүм чокка хоругдап турган дугайында истелгени чорударын база ол кем-буруулуг чорукту кылган дугайында хемчегни алырын дилээн.

Ноябрь 4-те Будапештиде югослав элчин Венгрияның нотазын мындыг уткалыг кылдыр дедир эгидип берген, чүл дизе, ол нота болза, «дипломаттыг документилериниң аная корум-чурумнары-биле дүүшпейн турар-дыр» дээн. Ноябрь 14-те Венгрияның даштыкы херектериниң министерствозу чаа нотада айыткан, чүл дизе, Югословакияның элчин чери нотаны чүгле бир ай эрткен сөөлүнде эгидип берген, ынчаарга элчин чери ону көөрүнүң үелиг болуп турган болгаш Югославияның чазааның ол анаа бир эвес мөзү байдалы болза, харыысалгадан ойталаар эчиссорулганы кара өжегээр болдуруп турганы ылап.

Ол нотага Будапештиде Югославияның элчин чери алды неделя эрткен сөөлүнде харыылаан болгаш бодунуң харыызынга бадыткап турганы болза, бир дугаар венгр нотада адаан черлер (Бодфалва болгаш Петерхедь) деп черлер Югославияның девискээринде чок.

Январь 6-да Венгрияның чаа нотазында айтып турары болза, Югослав чазактың даштыкы херектер министерствозу,ооң Будапештиде элчин чери харыысалгадан кара-өжегээр ойталаар дугайында мелегей чорукту өжегээр кылыры-биле мырыңай ийи удаа орааладжып турарлар. Январь 6-да Венгрияның даштыкы херектериниң министерствозунуң Будапештиде югослав элчин черинге чоруткан нотазында дыңнадып турарын ёзугаар алырга, ук элчин черинге ол чокка-ла билдингир болуп турар, чүл дизе, сербилер чурттан турар Бодфалва болгаш Петерхедь деп чурттакчылыг пунктулар Югославияның девискээринде туруп турар. Нота бир угда шиитпирлии-биле кем-буруулугларны шыңгыызы-биле ялалаарын негеп турар.

(СЭТА).

Барыын Германияны катап чепсеглеп турарынга удурланган негелде бижиктиң адаанга Берлиниң 928 муң чурттакчылары ат салган

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң медээлеп турары-биле алырга, Барыын Германияны катап чепсеглеп турар чорукка удурланган негелде бижиктиң адаанда январь 8-те Берлиниң 928.173 чурттакчылары боттарының аттарын салган деп Улуг Берлиниң тайбың дээш демиселчилериниң комитеди чарлаан.

(СЭТА).

Венгрияның АКШ-та элчин чериниң чөвүлекчизинге халдаашкын

НЬЮ-ЙОРК. Венгрияның Вашингтонда элчин чериниң төлөөзиниң медээлеп турары-биле алырга, январь 10-да билдинмес үш кижи элчин чериниң албан кылыр бажыңынче чаза таварып киргеш ук элчин чериниң чөвүлекчизи дээрги Дьюлайны аар балыглааш барган. Венгр элчин Имре Хорват ол дугайын күрүне департаментизинге дыңнаткан деп элчин чериниң төлөөлекчизи медеглээн. Күрүне департаментизиниң төлөөзи Макдермотт, дээрги Дьюлайга удур каржы халдаашкын кылган чоруктун дугайын полиция көөр ужурлуг айтыыг тур деп солуннар корреспондентилеринге медеглээн. Ол буруулуг кижилер ам-даа илеревээн. Ол кижилер америк эрге-чагыргаларның камгалалында турар эмигранты венгр фашистерниң бөлүү-биле харылзаалыг деп билдинип турар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының январь 12-де дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар-биле кады дайынларга улуг чидириглерни чедирбишаан, бүгү фронтуларга шавар-халдаашкыннарын үргүлчүлээннер. Воньчжуну (Генсю) хостаары дээш тулчуушкуннарга Улустуң армиязының кезектери америк болгаш лисынманчы шериглерге улуг чидириглерни таварыштырганнар. Дайзынның 2.700 ажыг солдаттары болгаш офицерлери өлүрткен болгаш балыглаткан, ооң иштинде 1.700 ажыг американнар бар. Дайзынның 207 солдаттары болгаш офицерлери тутурган. Дыка хөй шериг чепсээ эжелетинген.

(СЭТА).

„Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!“ деп солунну Францияда хоругдааны

ПАРИЖ. Францияда коммунистиг болгаш ажылчын партияларның информбюрозунуң органы, Бухаресте парлап үндүрүп турар «Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!»—деп солунну хоругдаар дугайында иштики херектер министерствозунуң айтыышкынын «Журналь офисвельде» парлап үндүрген.

(СЭТА).

Японияда чоннуң качыгдалдыг байдалы

ПРАГА. Телепресс агентилелиниң Токиода корреспондентизиниң медээлеп турары-биле алырга, 1950 чылдың баштайгы 11 айларының дургузунда Токионуң 1065 чурттакчылары боттарының амызынга четинген. Боду өлүрүнер чорук эрткен чылдаазынга деңнээрге 2 катап өскен.

Кижилер боттарының амызынга четинер чорук экономнуң берге байдалындан болуп турар. Ядарап хоозураан үүрмек үлетпүржү Наоси Секигава бодун, кадайын болгаш сес уругларын хораннап өлүрген чорук онза кээргенчиг болган.

(СЭТА).

Америк разведканың димзениишкиннери

ВЕНА. Америк разведка улус демократиязының чурттарынга удур күштелдирген үрегдекчи ажылды чорудуп турар.

Австри парлалганың дыңнадыы-биле алырга, чоокта чаа Авперсдорж (Холлабрунн районунга) самолёттан парашютбиле дүжүрген америк хоралакчыны тып алган. Америк разведканың даалгазы ёзугаар Чехословакияга шпион болгаш үрегдекчи ажылды чорударынга ол хоралакчыны чоруткан турган. Австрияның девискээринге чехословак кызыгаарының чоогунга ону тып алганын ужудукчунуң частырыы-дыр деп тайылбырлап турар. Сөөлгү үениң дургузунда Холлабрунн чоогунга база ол ышкаш ындыг дөрт хоралакчыларны тыпкан турган.

Демократтыг парлалганың айтып турары болза, кызыгаар чоогунуң чурттакчыларының ортузунда американнарның дужаалы ёзугаар ажылдап турар дээрбечи шпионнарның идепкейлии-биле холбаштыр улуг дүвүрээзиниг байдал көстүп турар.

(СЭТА).

Американнар бодунуң „эвилелчилериниң“ шериглерин өлүмче чыгап турар

ПАРИЖ. Кореяда дайын чорудулгазының дугайында «Франс-Суар» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Американың шериг командылалы Воньчжу хоорайдан бодунуң шериглери дезип чоруптарга француз болгаш Голланды шериглерин соонче чыгап киирген деп турар.

(СЭТА).

Британ империяның чурттарының премьер-министрлериниң конференциязының хагдынганы

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, Британ империяның чурттарының премьер-министрлериниң конференциязы январь 12-де бодунуң ажылын дооскан.

(СЭТА).

Филиппин улус хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар

Уолл-стриттиң хөлезиленикчи пропагандистери америк империалистерниң Азияның улустарынга «ынакшылын» болгаш ол улустарга янзы-бүрүүнүң «дузаламчызын» көргүзеринге белен деп мегезиниң дугайын үргүлчү чулчуруп турарлар. Чижек кылдыр мурнунда Американың колониязы турган болгаш дөрт чылдың мурнунда «хамаарышпас чоруун» алган филиппиннерни болган чок-ла чугаалап турар. Ол бадыткалдарның ялым чогун Кореяда америк империалистерниң аажызы болгаш Кыдаттың Тайван ортулуун эжелеп алганы тодаргай көргүзүп турар. 1946 чылдың июльде Американың конгрези филиппиннерни «хамаарышпас эргелиг» деп мегелеп чарлааны дуржулга болуп болур.

Филиппин улус Американың империалистеринге мегеледипкенин удатпаанда билип каан. АКШ Филиппиннерниң хамаарышпас эргезин аас кырында тывыскаш, херек кырында Оожум океанның мурнуу-барыын талазында эконом-даа болгаш стратегия талазы-биле дыка чугула ортулуктарга бодунуң контролюн улам дыңзыткан. Филиппиннер-биле чарган садыг кереэзи ёзугаар АКШ-тың монополистери Американың бараннарын ол чуртче каайлы чок киирер эргени, бойдустуң хөреңгизин ажыглаар, үлетпүр бүдүрүлгелерин, демир-оруктарны, электростанцияларны тудуп тургузар эргени алганнар. Ынчангаш садыг кереэзи Филиппиннерге АКШ-тың монополизының тергиделин быжыглаан.

1947 чылда АКШ Филиппиннерниң Кирино баштаан чалча чазаа-биле дугуржулга кылган, ону ёзугаар америк империалистер 16 кол, 7 немелде шериг-далай баазаларын алган. 1950 чылдың июньде чаа дугуржулганы чарган, ону ёзугаар Филиппиннерде американың шериг баазаларының саны улам улгаткан. Америк империалистер Филиппин ортулуктарын Оожум океанда бодунуң шериг талазы-биле депкиш чери кылып алган.

АКШ-тың монополистериниң болгаш дайынзырактарының Филиппиннерде эзлели ажыл чок чоруктун, ядаралтүреңгиниң, акша өртээниң кулданыышкынының өзүлдезинге болгаш ажылчы чоннарның амыдырал деңнелиниң кудулаашкынынга чедирген. 20 миллион хире чурттакчылыг чуртта барык үш миллион ажыл чоктар барын чугаалаарга билдингир. Ажылдыг-даа кижилерниң амыдыралы база-ла чиик эвес. Ажылчыннарның 90 ажыг хуузу амыдыралдың эң биче хемчээн хандырып шыдавас ажыл төлевирин ап турарлар. Ядыы-түреңги байдалдың хемчээниң улгатканын Американың парлалгазы безин чажырбайн турар. Филиппиннерниң чону «аар берге байдалдың кызыгаарында турар» болгаш ам үеде «чоннуң аш-чуду болгаш хилинчек-човуланы япон эжелелдиң эң баык хүннериндеи дыңзыг» деп миннип турар. Ол черле кайгамчык эвес, чүге дээрге, дайын мурнунда деңнелинге бодааргa көдээ ажыл-агыйның болгаш үлетпүрнүң бүдүрүлгези кудулаан болгаш өртек үне дайын мурнунга бодааргa, 3,5 хуу бедээн. Чурттуң иштинде аъш-чемниң кол продуктузу — рис дыка чедишпейн турар. Америк профессор Спенсер «Филиппиннерде ристиң дүжүдү — бүгү делегейниң кырында эң-не чавыс дүжүт болур» — деп айыткан.

Күрүнеиң саң-хөөзүн оорлаар, хөөли садыг кылыр чорук чазактың аппарадын иридир чип турар. Бо чылдың сентябрь айда «Нью-Йорк пост» солуннуң корреспондентизи болза, Киринону «баык кижилер бүзөлээн» деп бижээн. Ооң дыка хөй төрелдери болгаш кабинединиң чамдык кежигүннери хөөли алыр, самчыгдал кылыр болгаш оор кылыр чоруктарда холбажып турар. Шериг дузаламчызы деп аттыг Филиппин чазаанга тывыскан америк шериг эт-хөреңгиниң «артыкшылын» хөйү-биле саарып садар, алдынны болгаш өскедаа үнелиг үүлдерни садып саарар чорукка президент Кирино боду база холбажып турар. Хуурмак ёзу-биле садыглап саарар чоруктан американың шериг болгаш анаа-даа дүжүметтери базала ажык кончааны тып турарлар.

Америк империалистериниң, чурттуң феодалдарының болгаш национал буржуазияның дарлалында турар Филиппин улус национал-хосталгалыг демиселин дыңзыдып турар. Чурттуң иштинде тараачыннар үймээни үнүп, ажылчы чоннарның ажыл соксадыышкыны болуп, партизаннар шимчээшкини өзүп турар. Чоокка чедир ол шимчээшкин колдуунда эң улуг ортулук Лусонну хаара тудуп турган болза, ам барык бүгү филиппин ортулуктарда тарай берген. «Хукбонг» деп аттыг улустуң хосталга армиязы улуг-улуг хоорайларны эжелеп ап, улуг-улуг шериг гарнизоннарынче дидим халдаашкыннарны кылып турар. Телепресс агентилелиниң дыңнадыын ёзугаар алырга партизаннар Филиппиннерниң найсылалы — Маниланың чөөн қавызын безин контрольдап турар.

Улустуң хосталга армиязын баштаар күжү—коммунистиг партия болуп турар. Демократтыг эвилел удуртуп турар Филиппиннерде демократтыг эрге-чагыргалыг бүдүн партизан районнары бар. «Ридерс дайджест» деп сеткүүл «ол районнарда өөредилге номнарлыг болгаш шыгжаглыг аъш-чемниг тускай школалар бар, тараачыннар школаларда номчуп, бижиринге болгаш эки дүжүт алырынга өөренип турар» деп бижээн. Хостатынган девискээрлерде улустуң университеттери организастатынган болгаш ажылдап турар, ылаңгыя чер реформазы ышкаш демократтыг реформалар чорутунуп турар. «Хукбонг» армиязын чон омактыы-биле уткуп, идепкейлиг деткип турар. Чон оларны аъш-чем-биле хандырып, балыглатканнарга дузалап, ооң хүрээлеңинге эки туразы-биле кирип турар. «Курьер джорнэл» солун: «Бир эвес Хукбонг армиязы чоннуң хөй нуруузунуң деткимчезин албайн турган болза ам үеде чорудуп турары партизан дайынын чорудуп шывадас» деп бижээн.

Филиппиннерниң чагырып баштаан бөлүктери «Хукбонг» армиязының өзүлдезиниң болгаш чедиишкиннериниң дугайында ханызы-биле девидеп турар, ооң хүрээлеңинде 20 муң солдаттар болгаш офицерлер бар, база резерва отрядында 25 муң кижи бар. Чурттуң иштинде национал-хосталгалыг шимчээшкинни базар дээш эрге-чагыргалар дыка оралдажыышкыннарны кылып турар. Чазактан коммунистиг партияга, профэвилелдеринге болгаш демократтыг өске-даа организацияларга удур өлүрүкчү чорукту дыңзыдып, кыртып-хыдыыр экспедицияларны организастап, армияның, полицияның санын көвүдедиринге, ооң чепсеглелинге канчаар-даа аажок хөй хөреңгини чарыгдап турар.

Филиппиннерде национал-хосталгалыг демиселдиң калбак херлиишкини америк империалистерни девидедип турар. Олар ол шимчээшкинни базар дээш бүгү хемчеглерни ап турарлар. Корей улуска удур дайын үүлгедиин эгелеп тура ооң-биле кады Трумэн июнь 27-де Филиппин республикага шериг «дузаламчызын» дыңзыдар, ооң девискээринде америк боо-чепсектиг күштериниң санын улгатырар деп АКШ-тың чазааның шиитпириниң дугайын чугаалаан. АКШ-тың чагырып баштаар бөлүктери Филиппиннерде-даа ажык интервенцияже шилчий бергенин Трумэнниң медеглели көргүскен.

Филиппиннерниң иштики херектеринге ол ыят чок киржиишкинни агартыр дээш американың каргыс парлалгазы ук чурттуң иштинде экономнуг байдалдың «халаптыг» болу бергениниң дугайында шимээн үндүргеннер. Күрүнеиң департаментизиниң болгаш Уолл-стриттиң тодаргай-ла үндүргеңи ол шимээн-биле парлалга «Филиппиннерниң ажы тынын алыр чорукка чүгле АКШ-тың киржилгези дузалап болур» деп чүвени көргүзерин чүткээн. Ооң-биле чергелештир Трумэн филиппин ортулуктарже мурнунда саң министриниң оралакчызы турган Беллди баштады 20 кижи составтыг төлөөлер чоруткан.Ол төлөөлериниң ажылының ужур-утказын «Нью-Йорк таймс» солун тодаргай илереткен. «Төлөөлериниң ажылы болза, Филиппиннерге АКШ чүнү кылып болурул деп чүвеже эвес, Катышкан Штаттарга Филиппиннер чүнү кылып берип болурул деп чүвеже угланыр ужурлуг» деп ук солун бижээн. Чоокта чаа Беллдиң төлөөлери бодунуң ажылының түннелдериниң дугайында илеткел парлап үндүрген. Ук төлөөлер Филиппиннер экономнуг аар байдалдан «үнериниң» аргазы ажылчы чоннарга чаа үндүрүглерни онаарында болгаш ол чуртту американың монополизының улам кулданып алырында кылдыр көрген.

Америк империалистериниң ол димзениишкиннеринге Филиппин улус национал-хосталгалыг демиселди дыңзытканы-биле харыылап турар. 1950 чылдың августун төнчүзүнде «Хукбонгтун» отрядтары чурттуң 11 хоорайларынга, база Лусон ортулуктуң төп кезээнде полицейжи лагерьлерге халдаашкынны кылган. Ооң соонда удатпаанда отрядтарның бирээзи Маниладан ырак эвесте Санта-Крус хоорайны эжелеп алгаш, ону дөрт шак иштинде тудуп турган болгаш хоругдаткан хөй санныг антифашистерни кара-бажыңдан хостаан. 1950 чылдың сентябрьде Кагаян, Нуэва, Эсиха, Таябас, Логуна болгаш Битангас можуларынга, ол ышкаш Миндора ортулукка шыңгыы тулчуушкуннар калбарган.

Улустуң хосталгалыг армиязының халдаашкыннары филиппин улустуң өскерликчилери — американың чашпаачыларының угаанын үндүрүп турар. 1950 чылдың декабрь 4-те Кирино Филиппиннерге дайын байдалын чарлаан. Ынчалза-даа, АКШ-тың Филиппиннерде чалчаларының кандыг-даа хемчеглери болза, хөгжүп турар национал-хосталгалыг шимчээшкинни соксадып шыдавас. Филиппин улустар бодунуң төрээн чуртунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселге тиилелгени чеъдип ап шыдаар шиитпирлиг.

П. СЕРГЕЕВ.

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчуу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; редакторнуң оралакчызының, харыы салгалыг секретарьниң—3—68; партия амыдыралы, пропаганда болгаш агитация, литература болгаш уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдисте ринин, бухгалтериянын—3—65.

Б00473 Облкүүсомнуң типографиязы